

**Morroal Bóktan Yesunkwata,
Mak
Ne Bóktan Wialómórr
Ngaensingül Bóktan**

Darrü pam ngi Zon Mak ini peba wató wialómórr. Zon Mak darrü Yesun zaget pam yarilürr. Wa [apostol] Pol akó apostol Pita ibü gódam yarilürr. Yesu ngaen-gógópan kwitüdü kasilürr, da Mak ini peba solkwat we wialómórr. Wa ugón Rrom wirri basirrdü nygaben yarilürr. Ene tonarrdó, Pita ta ola nygaben yarilürr. Wa ngaen Yesun umulbain olom yarilürr, da wa Makka Yesun bóktan tulmil okaka izazinürr, oya tangamtinüm ini peba wialómóm. Ene igósüm, pamkolpama Yesun zaget akó oya morroal bóktan metat gyagüpi amanóm.

Ini peban póep Isrrael kantrri tómbapónórr, Rrom alam kan-koke yarilürr. Isrrael pamkolpam Zu pamkolpambóka ngiblianónónóp. Zu pamkolpam Isrraelón olmalbobatal kwarilürr, oya darrü ngi Zeikob. Isrrael Eibrra-amón bobat yarilürr. Eibrra-am akó oya olmalbobatal God [lótók] kwarilürr. Zu pamkolpama Godón gida mamooan kwarilürr, wa Mosesón ne kla siliónórr, ngaen nótó nyabelórr. Yesu solkwat tómtómólórr.

Isrrael pamkolpama Ibruru bóktan akó Arram bóktane bóktan kwarilürr. A Zu-koke nidipko akó abün Zu pamkolpama Grik bóktane bóktan

kwarilürr. Da módóga, Mak tóba peba Grrik bóktane we wialómórr.

Yesun amtómól tonarrdó, Rrom singüldü pama barre bwób idi balngomól kwarilürr; darrü Isrrael kantrri yarilürr. Ibü king sisabóka ngilianónóp. I gabena zirrapónóp, ngi Paelat, Isrrael pamkolpam balngomólóm akó i ibü zirrnótóknóp taks mani aliónüm.

Ngaen Zu balngomól pama abün gida kwitüm omelólórr ene gida, God Mosesón ne kla siliónórr. Ini pamab gida kari müp koke kwarilürr Zu pamkolpamdó. Yesu umul bain yarilürr wagó, zitülkus babula ini gida mamooanóm. We ngarkwatódó, Zu balngomól pama ngürsil kwarilürr Yesuka.

Ini Peban Bóktan Zono Módógako:

- A. Zon Baptaes Pam 1:1-13
- B. Yesun zaget panzedó Galili prrobinsdü 1:14-9:50
- C. Yesun zaget wa nóma agóltagól yarilürr Galili prrobinsdügabi ama Zerrusalem wirri basirrdü 10:1-52
- D. Dómdóm udaidü Zerrusalemóm akó minggüpanandó 11:1-13:36
- E. Yesun amigóp akó бүдүлүмүкү emkólóp 14:1-15:47
- F. God Yesun irsümülürr бүдүлдүгаб 16:1-8
- G. Yesu tóba okaka tübyónürr pamkolpamdó akó kwitüdü alkomólórr 16:9-20

*Zon [Baptaes Bain] Paman Bóktan
(Metyu 3:1-12; Luk 3:1-18; Zon 1:19-28)*

¹ Morroal Bóktana ae bókyanda, Yesu Kerrisonkwata, Godón Olom. ² Enezan

wialómórróna [prropet] Aesayan pebadó, God [Kerrisodó] ne poko bóktanórr wagó,*
 “Turrkrru! Ka sab kólba bóktan ódód pam zirrapono marü singül kwata.

Wa sab marü kwat wató ngagróte.”

³ “Darrü pama taegwarrdase [ngüin-koke bwóbdü] wagó,

‘Kwat ngagrótam [Lodón] tótókóm akó kwat morroal dümdüm alótam oyankü.’”†

⁴ Da Zon Baptaes Bain Pama we okaka tübyónürr ngüin-koke bwóbdü, bóktan igó amgolkü wagó, “Godka tübyalüngam yabiób kolae tonarrdógabi. Da ka yabü baptaes ninünümo. Ene igósüm, God yabü kolae tonarr sab norgorre.” ⁵ Blaman pamkolpama ogoblórr, Zudia prrobins kugupidü ne basirrdügabi akó Zerrusalem wirri basirrdügabi, Zonón bóktan arrkrrum. I tibiób kolae tonarr nóma okaka uzazilürr, da Zon ibü baptaes nyónónóp Zodan tobarrdó.

⁶ Zon wa [kamel] ngüin mórrkenyórr bamelórrón yarilürr, akó wa lar sopae belt baterrón yarilürr. Oya alo kla we kla yarilürr, paza tónók akó molpokodó gus mor. ⁷ Wa ibüka bóktan amgolórr wagó, “Darrü pama kürü solkwat tótókda, wirri arüng nótóke kürükagab. Ka ta ngarkwatódó kokela tüp aupüm oya wapórdó bamel kla sye agom.‡ ⁸ Ka

* **1:2** Aesaya Zonónbóka apón yarilürr, Baptaes Bain Pam. **1:2** Malakae 3:1 † **1:3** Ini bóktan alap-alap angrirrüna; paman moboküpbóka apónnda. **1:3** Aesaya 40:3 **1:6** 2 King 1:8 ‡ **1:7** Ini bóktan kúp módóga: “Ka ta ngarkwatódó kokela oya ngibürr zaget tólbaelóm.”

yabü nae-e baptaes bairdóla, a wa sab yabü Godón Samu-i baptaes bain yarile.”

*Yesun Baptaes Ain akó [Satanian] Alngomól
Yesun Kolae Tonarr Tómbapónóm*

(Metyu 3:13–4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Ene tonarrdó, Yesu we tübzilürr Nazarret wirri basirrdügab, Galili prrobins kugupidü, ó Zon oya we baptaes yónürr, Zodan tobarrdó.

¹⁰ Dümdüman Yesu naedógabi nóma saogórr, wa pülpül esenórr nóma tapabakulürr. Akó wa Godón Samu we esenórr, kwitümgabi abindi akó oya kwitüdü amngyelde nurre póyae buli.

¹¹ Kwitüdügabi bóktan kümüla we sidórükürr wagó, “Ma kürü kólbanan olomla. Kürü [moboküpdü ubi] marükama. Ka kari barnginwóm kokela marüka.”

¹² Dümdüman oya Godón Samua we idódürr ngüin-koke bwóbdü. ¹³ Wa olazan yarilürr, wa 40 ngürr amanórr, satania nóla alngomólóm kain yarilürr kolae tonarr tónggapónóm. Yesu nurr larpükü ngyabelórr ama [anerrua] oya we tangamtinóp.

*Yesu Tokom Wapi Baib Pam Ngibaunürr Oyaka
Solkwat Atanóm*

(Metyu 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Zonón tümün müótüdü we ingrinóp. We kakóm, Yesu ma Galili wamórr, Godón Morroal Bóktan amgolkü. ¹⁵ Wagó, “Ene tonarra kuri tübzile. Godón Kingzan Balngomóla

---

1:11 Bwób Zitül 22:2; Wórr Peba 2:7; Aesaya 42:1; Metyu 3:17; 12:18; Mak 9:7; Luk 3:22

minggüpanan kuri tübine. Yabiób kolae tonar-rdógabi ugó tübyalüngam, ama Morroal Bóktan amkoman angunüm!”

¹⁶ Yesu Galili Malu§ kabeara nóma wamlórr, wa nis pam nis nósenórr, Saemon akó oya zoret, Endrru. I net yagóbnürri naedó, zitülkus i wapi baib pam nis namülnürri. ¹⁷ Yesu ibü nyalórr wagó, “Yao! Kankü turram. Ka yabü pamkolpam bumióg umul nino.” ¹⁸ Darrpan güblang i ne arrkrrurri, tibiób net ola bimgatrrri, da Yesuka we akyarri.

¹⁹ Yesu ne barrkyananbóka nóma wamórr, wa nis narezoreti pam nis nósenórr, Zeims a Zon, Zebedin olom nis. I tibiób butüdü net barrgüp namülnürri. ²⁰ Yesu ibü we nósenórr, da ibü dümdüman we nginaunürr oyaka solkwat akyanóm. I tibiób ab Zebedin ola amgatrrri butüdü, tóba zaget pampükü, da Yesuka we akyarri.

Kolae Samupükü Pam
(Luk 4:31-37)

²¹ Yesu tóba tokom umulbain olmalpükü wamórr kókó Kaperrna-um wirri basirrdü. Darrü [Sabad] ngürrdü wa [Zu pamkolpamab kwóbbazen müótüdü] ugón bangrinürr, da umulbain ngarkwat we bókyanórr. ²² Pamkolpama gübarirr aengóp, wa ne ngarkwatódó umul nyónónóp. Zitülkus módóga, wa ne balngomól arüangi umul bain

---

1:15 Metyu 3:2 § **1:16** Galili Malu wa wirri mülkószana. Oya nae naeana, kapórr kokea.

yarilürr, wa Mosesón gida umulbain pam nórrgrótóp.

²³ Dümdüman ene tonarrdó, darrpan kolae samupükü pam ibü kwóbbazen müót kugupidü we yarilürr. Kolae samua ene pam we zir-ratakórr wirribóka taegwarr apónóm wagó, ²⁴ “Marü ubi laró tónggapónóma kibüka, Yesu Nazarret olom? Ia ma kibü kolae bainüm tama? Ka umulóla ma nótokla. Ma Godón Gyabian Olomla!”

²⁵ Yesu ene kolae samu agórr wagó, “Piküp bai! Ma ugó tubrra we pamdógab!”

²⁶ Kolae samua ene pam wirribóka inurr. Wa karibóka-koke taegwarr apónórr, da wa we tubrranórr ene pamdógabi. ²⁷ Blaman pamkol-pama gübarirr aengóp, da i tibiób bamtinónóp wagó, “Ini ia laróga? Ini küsil umulbain bóktana, balngomól arüngpükü! Wa kolae samu dele arüng bóktan aliónda akó i oya bóktan arrkrudako!”

²⁸ Da módóga, Yesunkwata bóktana büsai we бүдóлórr dudu Galili bwóbdüma.

*Yesu Abün Pamkolpam Dólóng Nyónónóp
(Metyu 8:14-17; Luk 4:38-41)*

²⁹ Yesu tóba tokom umulbain olmalpükü kwóbbazen müót we amgatórr, ama Saemon a Endrru, ibü müótüdü bangrinürr. ³⁰ Saemonón mónang güb azid warilürr, nyórrdü utürrün, da dümdüman i Yesun we izazilóp oyakwata. ³¹ Da Yesu azid koldó we wamórr, oya tangdó omoanórr, mórran-mórran wyónürr, solkwat

we zamngólórr. Da oya ene azida wata we zungatórr. Solkwat wa ibü alo kla we nganinóp.

³² Ene simaman, abüsa nóma mórralórr,* pamkolpama Yesuka blaman azid kolpam akó kolae samupükü kolpam ugón tübarrmülürr.

³³ Blaman ene basirr pamkolpama we kwób tóbazelórr kókó ene müót mamtaedó. ³⁴ Yesu ia-ia abün azid kolpam we dólóng nyónónóp, akó abün kolae samu amalórr. Wa kolae samu koke ok ninóp bóktanóm, zitülkus i umul koralórr, wa nóto yarilürr.

Yesu Galilim Tóba Bóktan Amgol Yarilürr
(Luk 4:42-44)

³⁵ Sisa balgón tai küsil yarilürr, Yesu müót zokrok we amgatórr. Wa ene basirr amgatórr, da kolpam-koke bwóbdü wamórr. Wa ola tóre ako yarilürr. ³⁶ Saemon tóba kamdalpükü oya amkünüm we bazebórr. ³⁷ Nóma esenóp, i wagó, “Blaman pamkolpama marü amkündako!”

³⁸ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Mi wata ini ngibürr basirrdüma ogoblo, ini wirri basirr minggüpanan nidipako. Ka ta ola amgolo Morroal Bóktan, zitülkus ka ugósüm tamórró.”

³⁹ Da módóga, wa we wamlórr basirr-basirr Galili kugupidü, Godónkwata Morroal Bóktan amgolkü tibiób kwóbbazen müótüdü akó kolae samu amankü.

---

* **1:32** abüsa nóma mórralórr, ene Sabad ngürra kuri blakóne. Zu pamkolpamab gida ngarkwatódó ibü gyabi yarilürr ene ngürrdü elklaza bamselóm. **1:39** Metyu 4:23; 9:35

*Yesu Soso Azid Pam Dólóng Yónürr
(Metyu 8:1-4; Luk 5:12-16)*

⁴⁰ Darrpan soso azid pama tamórr kókó Yesuka. Wa wakósingül nülkamülürr, da wa we bóktanórr wagó, “Marü ubi ne nóma yarile, ma gaodó namulo kürü [tóman] arrgonóm Godón ilküpdü.”†

⁴¹ Yesu oya kari gyaur koke esenórr, tóba tang orrakórr, da ene pam we yamurrürr. Yesu oyaka we bóktanórr wagó, “Kürü ubia! Tómana ki barrgo!” ⁴² Dümdüman ene soso azida oya we amgatórr. Tómana oya бүb ugón amgatórr. ⁴³ Dümdüman Yesu oya zirrapónórr, wirri arüng bóktanpükü ⁴⁴ wagó, “Tai turrkrru! Ma ini poko darrü olom azazilgu! A ma wam [prristdü], moba bómtyanke, da wa marü бүb sopae tai ki ngamka. Yabü ne ngaen Moses ne gida bóktan poko nókyenóp, da ene [gyaur kla] kubó [Godón Gyabi Müótüdü] idódke prrista ola urdü agasilüm pamkolpam amtyanóm igó, marü soso azida kuri blakóne, da marü tómana kuri barrgone Godón ilküpdü.”

⁴⁵ Da ene oloma ma we wamórr, blaman bwóbdüma бүdrratkü ne pokia tómbapónórr. Wa bóktan we ayorr. Yesu ma igósidi gaodó koke yarilürr panzeana tótókóm blaman wirri basir-rdü. Ene pokodó, Yesu kolpam-koke bwóbdü igósidi ngyabelórr. Ó da módóga, blaman

---

† **1:40** tóman arrgonóm Godón ilküpdü: Soso azid kolpam tómanpükü kwarilürr Godón ilküpdü. We ngarkwatódó, i gaodó koke kwarilürr darrü basirr ó [Godón Gyabi Müót] kal akólórrón pul basirrdü barrbünüm. **1:44** Lebitikus 14:1-32

pamkolpama bwób-bwób we togoblórr ama oyaka.

2

*Yesu Büb Bidal Pam Dólóng Yónürr
(Metyu 9:1-8; Luk 5:17-26)*

¹ Ngibürr ngürr kakóm, Yesu Kaperrna-um wirri basirrdü we alkomólórr, ó pamkolpama bóktan barrkrrurr wagó, “Wa müótüdü asine.”

² Abün pamkolpama togoblórr, darrpan pokodó kwób bazenóp ene müótüdü. Ene müót kugupi mamtae wata barümürrün yarilürr. Yesu ibü Godón bóktan we umul bain yarilürr. ³ Da módóga, ngibürr kolpama ugón tübabzilürr. Tokom pama ibükagab, darrü büb bidal pam sidódnóp ama oyaka. ⁴ I ene pam minggüpanan koke idüdüp, zitülkus pamkolpamab ngoro ola yarilürr. Da módóga, i mórrkakakdó bamselórr ene pampükü. I mórrkakak we tae apónóp, Yesu ne pokodó zamngól yarilürr. I nóma tae apónóp, ene pam rraparrapapükü we tüp solkomólóp, Yesun obzek kwata. ⁵ Yesu ibü amkoman bangun nóma esenórr, wa büb bidal pamdó bóktanórr wagó, “Kürü olom, ka marü kolae tonarr kuri norrgonónóma!”

⁶ Ngibürr Mosesón gida umulbain pama we bobrralórr, gyagüpi tótókde ⁷ wagó, “Ini pama ini poko inzan iade bóktanda? Wa Godón pabo apadóm kainda! Gaodó ia nótóke kolae tonarr barrgonóm, a wata God tebean?”

⁸ Dümdüman Yesu ibü gyagüpitótók yazebórr, da wa ibüka we bóktanórr wagó, “E wa

inzan poko iade gyagüpi tótókdakla yabiób moboküpdü? ⁹ Ini nis bóktan nisdügab, ia kürüka ulan nadü bóktana bóktanóm ini büb bidal pamdó? Ia, 'Marü kolae tonarr bargorrónako,' ta ia, 'Bupa, moba nyórr errngam, da ugó agólóm bai?' ¹⁰ Da kürü ubi igósüma, e kubó ini kla umul bainane wagó, Pamkolpamab Oloman balngomól arüng asine ini tüpdü kolae tonarr barrgonóm." Da wa ene büb bidal pamdó bóktanórr wagó, ¹¹ "Ka marü ayaldóla, ugó bupa, moba nyórr ipa, da ugó wam, moba müót basirrdü!"*

¹² Dümdüman ene pama bupadórr, tóba nyórr ipadórr, da we wamórr blaman pamkolpamab obzek kwata. I blamana gübarirr aengóp akó i Godón we yagürnóp. I igó zwapólórr wagó, "Iba, inzan kla ta mi ngaen kokean esenóp!"

Yesu Libaen Ngyaunürr Oyaka Solkwat Akyanóm

(Metyu 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Yesu akó we alkomólórr Galili Maludü. Wa malu kabeara nóma wamlórr, wirri pamkolpamab ngoroa we togoblórr oyaka, da wa ibü we umul bain yarilürr. ¹⁴ Wazan wamlórr, wa [taks mani dakabain pam] we esenórr, ngi Libae, Alpeiusün olom, tóba kari zaget müótüdü

---

* **2:11** Godka popadana, kolae tonarr barrgon akó paman büb dólóng ain. Nizan müp darrpan ngarkwatódómamli Godka. A pamkolpamab gyagüpitótókdó, paman büb dólóng ain müpan klama kolae tonarr barrgondógabi. Yesu igósidi ene pam dólóng ainda pamkolpamab obzek kwata, ibüka igó okaka azazinüm wagó, oya ta arüng asine kolae tonarr barrgonóm.

mórrande. Yesu oyabóka wagó, “Yao, ma kürüka tókya!” Libae we bupadórr, oyaka we akyanórr.

¹⁵ Ene kakóm, Yesu tóba umulbain olmalpükü Libaen müótüdü nóma alo yarilürr, abün taks mani dakabain pam akó kolae tonarr kolpama we togobórr, inkü alom ene tógaldó. Zitülkus módóga, Yesuka abün inzan pamkolpama atan koralórr. ¹⁶ Ngibürr Mosesón gida umulbain pama, akó tib [Parrisi] kwarilürr, Yesun alode nóma esenóp taks mani dakabain pam akó kolae tonarr kolpampükü, da i oya umulbain olmal nümtinóp wagó, “Wa iade aloda inzan kolpampükü?”

¹⁷ Yesu ibü nurrkrruóp, da bóktanórr ene pokodó wagó, “Azid-koke kolpam nidipako, i dokta koke amkündako, wata azid nidipko. Ka ini tüpdü igósüm koke tamórró igó, dümdüm ngyaben pamkolpam ngibaunüm. A ka wa kolae tonarr pamkolpam ngibaunüm tamórró Godka byalüngüm kolae tonarrdógab.”

Küsil Gida Bóktan Poko Ngaep Gidapükü Dabyón-gu

(Metyu 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Darrü tonarr, Zon [Baptaes Bain] Paman umulbain olmal akó Parrisi, i alo bütók kwarilürr. Ngibürr kolpama Yesun amtinüm togobórr. I oya imtinóp wagó, “Ia Zonón umulbain olmal ó Parrisiab umulbain olmala alo larógóm bütókdako, a marü ma koke?”

¹⁹ Yesu tóbakwata alap-alap bóktanórr ibüka wagó, “Yabü gyagüpitótók iada, pamkolpama kol

amióg tóredó ia kubó alo bütókrre, kol amióg pam ibüka nómade? Koke! Kol amióg pamzan asine ibüka, i alo koke bütókrre. ²⁰ A ene ngürr sab semrróne, kol amióg pam† ibükagabi nóma sipüdrre. Da ene ngürrdü i sab alo bütókrre.

²¹ “Darrü oloma küsil mórrkenyórr poko koke arrgüpe ngaep mórrkenyórrdü tae mur-rausüm. Wa ne nóma tólaele, ene küsil mórrkenyórr pooka nóma korrom baine, ene ngaep mórrkenyórr sab amurrute da batürre, ama tai wirri tae ine. ²² Darrü pama küsil waen koke errngóme ngaep lar sopae beledó. Wa ne nóma tólaele, ene waena kubó ene ngaep bele amkene. Waen a lar sopae bele sab kolae baini. Igósidi, küsil waen wata küsil lar sopae beledó errngómórrre.”‡§

Yesu |Sabadan| Loda
(Metyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ Darrpan Sabad ngürrdü, Yesu [wit] apapana tótók yarilürr. Oya umulbain olmala wanküzan ogoblórr, i wit küp we zulkulóp alom.* ²⁴ Da Parrisia Yesuka we bóktónóp

† **2:20** kol amióg pam wa alap-alap Yesunbóka apónða. Yesun sab sipüdrre tóba umulbain olmaldógab, da i sab oya gyaurdügab alo ugón bütókrre. ‡ **2:22** Küsil waena por bapónða. Küsil lar sopae bele anggrratóða, ma küsil waen nóma errngomo, da ngaep sopae bele myamem gaodó kokea anggrratóm.

§ **2:22** Ini alap-alap bóktana. Küsil elklaza Yesun umulbain bóktanóm bórrangdako akó ngaep elklaza Zu pamkolpamab gidam bórrangdako. * **2:23** Ene tonarr; Zu pamkolpamab gida asi yarilürr, pama alo бүдүл nóma ki yarile kwatana agólde, oya dümdüm asi yarile ngibürr wit küp alom darrü apapdógab. **2:23** Duterronomi 23:25

wagó, “Ngaka, marü umulbain olmala ene zaget iade tónggapóndako, gyabi ne klame Sabad ngürrandó?”

²⁵ Yesu ibüka we bóktanórr wagó, “E ia kokean etóngarre Godón Wibalómórrón Bóktandó, Deibid ne kla tónggapónórr, we tonarr, wa tóba pam kopopükü alom nóma yarilürr? ²⁶ Wa Godón [Palae Müótüdü] bangrinürr, Abyatarr [singüldü prrist] nóma yarilürr, da ene gyabi brred elorr, prrista Godón obzek kwata ne kla urrbulürr. Ngibürr tóba pam nülinóp. A Mosesón gida ngarkwatódó dümdüm kokea ene brred alom; wata prristab dümdüme, ene brred alom!”

²⁷ Yesu elakónórr wagó, “Sabad pamkolpamab morroalóm tónggapónórr. Pamkolpam Sabadan morroalóm koke tómbapónóp. ²⁸ Da ka Pamkolpamab Olomzanla, ka ta Sabadan Lodla.”†

3

Tang Bidal Pam

(Metyu 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Akó darrü [Sabad] ngürrdü Yesu [Zu pamkolpamab kwóbbazen müótüdü] bangrinürr. Ola darrü pam yarilürr, tutul tang bidal akó sarrpi airrün. ² Ngibürr Parrisia kwat amkün kwarilürr Yesun kotóm ain bóktan amanóm, da oya tai ilküpane we idódnóp wa, ia wa kubó Sabad

---

2:25 1 Samuel 21:1-6   **2:26** Lebitikus 24:9   † **2:28**
 Sabadan Lod, oya küp módóga: Sabadan Wirri Pam. Oyakama tónggapónóm ubi baina Sabad ngürrdü.

ngürrdü ene pam dólóng ine.* 3 Yesu ene tang bidal pamdó we bóktanórr wagó, “Bupa, ugó zamngól blamanab aodó!” 4 Da Yesu ene Parrisidü we bóktanórr wagó, “Mibü gidadógab ia taia Sabad ngürrdü morroal tónggapónóm, ta ia kolae tónggapónóm; ia arról zid ainüm, ta ia arról alakónóm?” A ibü darrü bóktan ta babul yarilürr.

5 Yesu pamkolpam nóma ngabkanórr, oya ngürsila we simiógürr. Wa ta kari gyaur koke yarilürr ene pamkolpamdó, zitülkus ibü baku burrul babulan yarilürr. Yesu ene tang bidal pam we yalórr wagó, “Moba tang ugó adrrat.” Wa adrratórr, da oya tanga tóba gaodó alkomólórr. 6 Parrisia kwóbbazen müót nóma amgütóp, dümdüman we kwób bazenórr Errodón† mamooan pampükü, Yesun amkal bóktan angrinüm.

Pamkolpam Ngoro Malu Kabadó

7 Yesu tóba umulbain olmalpükü Galili Maludü nóma wamlórr, wirri pamkolpamab ngoroa Galili prrobinsdügabi oyaka zutalórr. Akó pamkolpamab ngoroa Zudia prrobinsdügabi to-goblórr, 8 Zerrusalem wirri basirrdügab, Idumea bwóbdügabi, akó abüsa nólgaab banikda Zodan tobarrdó. Ngibürra ta wirri basirr nis, ngi Taerr akó Saedon minggüpanandógabi to-goblórr. Blaman ene pamkolpama barrkrrurr

* **3:2** Pamkolpam dólóng bain Sabad ngürrdü gyabi kla yarilürr, zitülkus Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama ene kla ngakan kwarilürr wagó, wa zageta. Zaget gyabi kla yarilürr Sabad ngürrdü. † **3:6** Errod Galili prrobins alngomól pam yarilürr Rrom kingankü.

Yesu ne arüng tórrmen tómbapón yarilürr, da i oyaka ugósümpükü togobórr. ⁹ Pamkolpam ngorozan yarilürr, Yesu tóba umulbain olmal we nilóp but oya minggüpanan ódódóm, oya koke iade ki sur irre. ¹⁰ Ngaen-gógópan wa abün pamkolpam we dólóng ninóp, solkwat akó abün azid pamkolpama oyaka ugón togoblórr, tibiób zirrbapónkü. Ibü ubi i oya ki yamurrórrre. ¹¹ Kolae samupükü pamkolpama oya nóma es-enónóp, we balóklórr oya obzek kwata, da we taegwarr apónónóp wagó, “Ma Godón Olomla!” ¹² Yesu ibüka wirri arüng bóktan we nókyenóp wagó, “Ngibürr büzazilgu ka nótókla!”

*Yesu Tóba 12 [Apostol] Irrbünürr
(Metyu 10:1-4; Luk 6:12-16)*

¹³ Yesu we angürürr pododó. Wa tóba ubi pam we ngibaunürr tóbaka. Da i we togobórr oyaka. ¹⁴ Ene pokodó, wa 12 pam irrbünürr, wa apostolóm nibiób ngibasilürr, oyankü ngyabenóm akó ibü zirrbapónóm bóktan amgolóm. ¹⁵ Wa ibü ta irrbünürr wirri arüng azebóm kolae samu amanóm.

¹⁶ Ene 12 arrbürrün pam módógako: Saemon (noan ngyesilürr Pita‡), ¹⁷ Zeims akó oya zoret Zon, Zebedin olom nis nidi namülnürri (Yesu ibü ngi we nókyanórr Boanerrges, oya küp módóga: “Ngürsil Pam Nis”), ¹⁸ Endrru, Pilip, Barrtolomyu, Metyu, Tomas, akó darrü Zeims, Alpeiusün olom nótó yarilürr, Tadeius, akó darrü

‡ **3:16** Pita, Grrik bóktane oya küp módóga: Wirri Ingülküp.

Saemon, ngaen Zilot[§] pam nótó yarilürr, ¹⁹ akó Zudas Iskarriot, Yesun sab nótó ingrine wirri ngi pamab tangdó.

Yesu akó Be-elzebul

(Metyu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu darrü müótüdü nóma bangrinürr, pamkolpamab ngoroa akó we dakabasulürr. Yesu akó tóba umulbain olmala gaodó koke kwarilürr alo alom, zitülkus aüd pamkolpam koke kwarilürr ola. ²¹ Yesun zitül pamkolpama ene poko nóma barrkrrurr, i oya apadóm we ogobórr, zitülkus i tib igó bóktanónóp wagó, “Oya gonggoa kuri simige!”

²² Ngibürr Mosesón gida umulbain pama Zerusalemgabi togobórr. I igó bóktan kwarilürr wagó, “Yesun bübdü Be-elzebul* asine. Satani, kolae samuab singüldü pam nótóke, oya ene arüing wató akyanda kolae samu amanóm.”

²³ Yesu ene pam we ngibaunürr tóbaka, da wa ibüka alap-alap we bóktanórr wagó, “Satani tüób wa satani ia amanike pamkolpamdógab? ²⁴ Darrü kingan balngomól bwób pamkolpama ne tibiób nóma bürrgrütórrre

---

§ 3:18 Zilot ngian küp aprrapórr nisamli. Ngibürr Godón Bukbóka wirri umul pama igó bóktandako wagó, wa ngaen gazirr pam yarilürr. Ene tonarrdó, Zilot pama Rrom pamkolpam, ene bwób nidi ngakan kwarilürr, amkoman alzizi boman kwarilürr. Ngibürra ibükagab gazirr tómbapónónóp Rrom pamkolpampükü. Ngibürr Godón Bukbóka wirri umul pama ma igó bóktandako wagó, ene Zilot ngi, oya küp módóga: wa gum-koke, tae bamgün pam yarilürr. Darrü ngi ma Patriot.

* **3:22** Be-elzebul satanian darrü ngia. **3:22** Metyu 9:34; 10:25

tibióbka bóka bamgünüm, i sab gaodó koke kwarile morroal ngyabenóm tibiób bwóbdü. ²⁵ Akó darrpan müótüdü pamkolpama ne tibiób nóma bürrgrütórrre, i sab gaodó koke kwarile dabyónüm. ²⁶ Da ene ta inzana, satani akó tóba kolae samua ne tibiób nóma bóka bamgün kwarile ó i ne tibiób nóma bürrgrütórrre, da satani sab gaodó koke yarile zamngólóm, da oya arünga ta sab igósidi we blakóne.

²⁷ “Anda, darrü pam gaodó kokea arüng paman müótüdü popa bangrinüm, oya elklaza azebóm. Ngaen-gógópan wa ene arüng pam sye-i amróke, da ene kakóm oya müót igósidi amkene, oya elklaza azebóm.†

²⁸ “Ka yabü amkoman poko byaldóla: God sab pamkolpamab blaman kolae tonarr norrgorre akó i ne kolae poko bóktandako Godónkwata. ²⁹ A nadü oloma ne kolae poko bóktanda Godón Samuankwata, God sab oya ene kolae tonarr kokean arrgone, zitülkus wa barrgon-koke kolae tónggapónórr.” ³⁰ (Yesu inzan igósidi bóktanórr, zitülkus ene Mosesón gida umulbain pama inzan bóktónóp wagó, “Oya bübdü kolae samu asine.”)

Yesun Aip akó Zoretal

(Metyu 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ene kakóm, Yesun aip akó zoretala ugón tübabzilürr. I müót kalkuma bórranglórr, da i bóktan we zirrapónóp, oya tótókóm. ³² Pamkolpam ngoroa Yesun myangrao apónóp

† **3:27** Ini alap-alap bóktana. Ene darrü pam Yesu-e. Ene arüng pam satania. Yesu ini kla tónggapóne, wa pamkolpam nóma zid nirre satanian tangdógabi. **3:29** Luk 12:10

izan mórran koralórr, da i oyaka igó bóktónóp wagó, “Yazil, marü aip akó zoretala kalkumako. Ibü ubi marü asenóma.”

³³ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Kürü aip akó zoretal ia tai nidipako?”

³⁴ Wa pamkolpam nóma ngabkalórr oya myangrao apórrón, da wa we bóktanórr wagó, “Ngakónam, ini kürü aip akó zoretalko!

³⁵ Zitülkus módóga, Godón ubi nótó tómbapónnda, wa kürü zorete, kürü bólboro, kürü aipo.”

4

Küp Barit Paman Alap-alap Bóktan (Metyu 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Akó Yesu we bókyanórr pamkolpam umul bain Galili Malu kabledó. Wirri pamkolpamab ngoroa oya amarüksimarük yangónónóp. Kan babul nóma yarilürr, da wa butüdü igósidi we kasilürr, we mórran-mórran bainürr. But wa naedó yarilürr, dudu ngorozan bórranglórr malu kabledó, nae ngarkwatódó. ² Olgabi Yesu ibü alap-alap abün elklaza umul bain yarilürr. Wa ibüka bóktanórr wagó,

³ “Tübarrkrru! Darrü küp barit pama we wamórr [wit] küp tüpdü aman-aman aritüm* apapdó. ⁴ Wazan ene küp amalórr, ngibürra kwat kabledó balóklórr. Póyaea togobórr, we ololórr. ⁵ Ngibürra wirri ingülküppükü tüpdü balóklórr. Ene pokodó, kari tüp yarilürr.

4:1 Luk 5:1-3 * **4:3** aman-aman arit: Zu pamkolpama ngibürr alo kla aman-aman arit kwarilürr.

Ene wit guba büsai-büsai igósidi tübausürr, zitülkus ene ingülküp kwitüm tüp tumuman yarilürr. ⁶ Abüsa nóma tübanikürr, oya urura ene küsil zid igósidi toklomóp, da odalan ng-intinóp, zitülkus ibü simkün babul kwarilürr. ⁷ Akó ngibürr küpa tórezipükü sólmól pokodó balóklórr. Ene sólmóla nóma dódórr bain yarilürr, da ene wit zid ola sarrpi ninóp. Ene zida igósidi küp koke bapónóp. ⁸ Ngibürr küpa ma morroal tüpdü balóklórr. Ene küpa we bamkenóp, dódórr bainóp, da küp we bapónóp, ngibürra 30, ngibürra 60, akó ngibürra 100, darrpan küpdügab.”

⁹ Da Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Güblang noane arrkrum, wa ki turrkrru!”

*Alap-alap Bóktanán Zitülkus
(Metyu 13:10-17; Luk 8:9-10)*

¹⁰ I tibi-tibi pokodó nóma kwarilürr, Yesuka atan pamkolpam akó oya 12 umulbain olmala oya imtinóp ene alap-alap bóktan müsirrga ainüm. ¹¹ Wa ibüka we bóktanórr wagó, “Godón Kingzan Balngomólankwata anikürrün klambóka umul yabü akyarróna. A umulbain olmal-koke ne pamkolpamko, ka go enan alap-alap ikikdóla. ¹² Ene igósüm,

“ I wa sab metat azil wa azil kwarile,
da i ma tai kokean asen kwarile;
i wa sab metat arrkrru wa arrkrru,
da i ma Godón bóktanán [küp tai kokean apad] kwarile.

Koke ne nóma, i ki tübyalüngórrre kürüka,
da ka ibü kolae tonarr igósidi ki barrgona.’ ”

*Yesu Kúp Barit Paman Alap-alap Bóktan
Müsirrga Yónürr
(Metyu 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ Yesu ibü nümtinóp wagó, “E ia koke apadódacla ini alap-alap bóktanán kúp? E kubó ngibürr alap-alap bóktanán kúp ia-ia yazebane? ¹⁴ Ene kúp barit pama Godón bóktan aritóda. ¹⁵ Ngibürr pamkolpam inzanako, kwat kamedó ne küpa balókórr. I bóktan nóma arrkrrudako, satania tótókda ó ene bóktan ibü bübdügab ausda. ¹⁶ Ngibürr pamkolpam inzanako, ingülküppükü tüpdü ne küpa balókórr. I Godón bóktan nóma arrkrrudako, bagürwómpükü apadódacla. ¹⁷ A ene bóktana ibü bübdü tai koke mórran-mórran baında, zitülkus oya simkün babulako, da ene bóktana wirrianbóka aebókande koke nyabenda. Ngibürr müp tonarra nóma tótókdako ibüka ó ngibürr pamkolpama ibü wirri müp alióndako, zitülkus i Godón Bóktan amkoman angundako, i büsai-büsai bóleandako amkoman bangun-gum. ¹⁸ Ngibürr pamkolpam inzanako, tórezpükü sólmól pokodó ne küpa balókórr. I Godón bóktan arrkrrudako, ¹⁹ a tüpan gyakolae, mórrrelwómóm ubi, akó ngibürr elklazam ubia ibü gyagüpitótókdó barrbündako, da Godón bóktan sarrpi aindako. Da ene pamkolpama kúp koke igósidi bapóndako. ²⁰ A ngibürr pamkolpam inzanako, morroal tüpdü ne küpa balókórr. I Godón bóktan arrkrrudako, apadódacla, da i küppükü igósidiako. Ngibürra 30, ngibürra 60, ó ngibürra 100, darpan küpdügab.”

Kumngyindü Zyón Kla
(Luk 8:16-18)

²¹ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Ia darrü oloma zyón kla sidüde, da alópe ngalo-e ó ut bwób lorodó ingrine? Koke! Zyón kla wata kumngyindü amngyelórrón yarile! ²² Dadanzan, blaman barrón ne elklazako errkya, sab ma tübause panzedó, ó blaman ngablaorrón ne elklazako, sab zyóndü togobe.† ²³ Darrü oloman ne güblang asi nóma namüli arrkrrum, wa ki turrkrru!”

²⁴ Akó wa ibüka bóktanórr wagó, “E wata umul-umul, e ne poko barrkrrua! E ne morroal nóma arrkrru koralo, God yabü sab umul nülirre. Da ini ma sab kari koke yarile.‡ E ne morroal koke nóma arrkrru koralo, God yabü sab wata kari umul nülirre. ²⁵ Zitülkus módóga, noanko, sab akó oya ene tumum ngibürr iline. Babul noanko, oya sab imtine, oya kari-kari ne klame.”§

Alap-alap Bóktan Zidan Dódórrbainankwata

²⁶ Yesu ibüka akó alap-alap bóktanórr wagó, “Godón Kingzan Balngomól inzana. Darrpan

---

4:21 Metyu 5:15; Luk 11:33 † **4:22** Ene tonarr, Godón zyón akó Godón Kingzan Balngomól anikürrün namülnürri ngibürr pamkolpamdó. I Yesun alap-alap bóktan koke ipüdóp (Mak 4:11b, 12). Darrpan ngürr ene nis klam nis sab popadan namüli.

‡ **4:24** Grik bóktane ma inzan angrirrüna: Ma ne atanin klame atanindóla, ene klame marü sab ngibürra mütanirre. Akó marü ngibürr elklaza sab mülrre. **4:24** Metyu 7:2;

Luk 6:38 § **4:25** Aprrapórr Yesu tóba umulbain bóktanbóka apónða. Yesun bóktanán küp nidi apadódako, i sab wirribóka küp ipüdórrre. **4:25** Metyu 13:12; 25:29; Luk 19:26

oloma küp baritóda tüpdü. ²⁷ Irrüb wa utóda, ngürr wa arsümülda. Ngibürr ngürr kakóm, ene küp bankerrónako, da i ma morroal dódórr baindako. Wa umul-kóka ia-ia tómbapóna. ²⁸ Tüpa tüób tómbapóna zid dódórr ainüm ó küp basenóm; urr amankü dódórr baidase kókókó singüla tubrrune. Küpa ugón tómbapóna. ²⁹ Küpa nóma ngórr angurinda, da pama ugón atülda turriki, zitülkus abül ngarkwat kuri semrróne.”

*Karian Küpan Alap-alap Bóktan
(Metyu 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)*

³⁰ Yesu akó bóktanórr wagó, “Ia mi Godón Kingzan Balngomól larópükü atanirre? Ó mi laró alap-alap bóktane ene Balngomólbóka bóktórre? ³¹ Ene inzana, wamaka karian* küpa. Ene karian küpa blaman küpdügab tüpdü. ³² A darrü pama ene küp nóma artümülda tóba apapdó, ene zida dódórr baina kókó wirri baina blaman didiburr zidüdügab. Oya tiz ta wirriako, da kwitüm póyaea igósidi tibiób müót balmeldako oya murrdü.”

³³ Yesu tóba bóktan nóma büdrratlórr pamkol-pamdó, wa abün inzan alap-alap bóktan tómbapón yarilürr. Wa ibüka blaman elklaza tibiób ngarkwatódó bóktan yarilürr, ibü morroal arrkrrum. ³⁴ Wa ibüka wata alap-alap bóktane bóktalórr. Wa tebe nóma yarilürr tóba umul-bain olmalpükü, wa blaman kla ugón müsirrga nyónónóp ibüka.

4:29 Zo-el 3:13 * **4:31** karian, Mórrke-mórrke módóga: mustard, alo misan ngitan klama.

Yesu Wirri Wór Piküp Yónürr
(Metyu 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Akó ene ngürr simaman, Yesu bóktanórr tóba umulbain olmaldó wagó, “Mi dakla dorro baurrdakla.” ³⁶ Da i pamkolpamab ngoro ola bingütóp. Oya umulbain olmala butüdü bam-selórr, Yesu ne butüdü mórran yarilürr. I usakü we bazebórr, oya dakla dorrodó ódódóm. Ngibürr but ta asi koralórr ene pokodó, da i usakü we ogoblórr. ³⁷ Amkórrónde, wirri arüng wóra ugón tubsorr. Goblola but kari poko isurrunópma. Naebait kari poko yarilürr. ³⁸ A Yesu wa ngól updü ut yarilürr. Oya singül müózdü angrirrün yarilürr. Umulbain olmala oya irsümülóp. Oyaka bóktónóp wagó, “Umulbain Pam, ma ia gyaur kokela? Mi brariakla!”

³⁹ Yesu türsümülürr, ó wa wór agórr wagó, “Ma piküp!” Akó wa maludü bóktanórr wagó, “Ma ugó bólea!” Ene pokodó, wóra we piküp bainürr. Ene ngarkwat, malua ta morroal amkónórr. ⁴⁰ Wa tóba umulbain olmaldó we bóktanórr wagó, “E gum iadeakla? E kÜRÜ amkoman koke angundakla?”

⁴¹ Da i kari gum koke ipüdóp, ó i tibióbka bóktan koralórr wagó, “Iní wa ia nótóke? Wór akó malua ta oya bóktan arrkrudamli!”

5

Yesu Kolae Samupükü Pam Dólóng Yónürr
(Metyu 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Yesu tóba umulbain olmalpükü Gerrasa wirri basirr pamkolpamab bwóbdü* abzilürr Galili Malu dakla dorrodó. ² Yesu butüdügabi nóma banikürr, darrü pama oya we semrranórr. Ene pama gapók balüng bwóbdügabi tubrranórr ó wa kolae samupükü yarilürr. ³ Wa gapók balüng bwóbdü ngyaben yarilürr. Myamem darrü olom babul yarilürr oya arümüm. Sein sye ta gaodó koke yarilürr oya arümüm. ⁴ Zitülkus módóga, abün münüm oya wapór a tang sein sye-i enan arümnóp, a tüób ene sein sye singgalgólórr. Wa ta ugón kari arüng pam koke yarilürr. Darrü pam gaodó koke yarilürr oya amiógüm. ⁵ Irrüb ngürr, wa popa agól yarilürr gapók balüng bwóbdü ó podopükü bwóbdü, taegwarrkü ó tóba бүb syórr bangónkü ingülküpi.

⁶ Ene pam ugón barrkyanan küór yarilürr olgabi, wa Yesu nóma esenórr. Wa we busorr, simbalkalórr, ó wakósingül nülkamülürr Yesun obzek kwata. ⁷ Ene pama wirribóka taegwarr apónórr wagó, “Marü ubi ia larógóma kürüka, Yesu, Wirri Kwitüm Godón Olom? Ka Godón ngidü marü atodóla, ma kürü wirri azid akyangu!” ⁸ Ene pama ini poko igósidi bóktanórr, zitülkus Yesu ngaen-gógópan oyaka bóktanórr wagó, “Kolae samu, ugó tubrra ini pamdógab!”

⁹ Yesu oya imtinürr wagó, “Marü ngi ia nótóke?”

Ene pama bóktan yalkomólórr wagó, “Kürü ngi módóga, ‘Abün gazirr pam’, zitülkus ki aüd

---

* **5:1** Gerrasa bwób Zu pamkolpamab түp koke yarilürr.

kokeakla.” ¹⁰ Wa wata Yesun arüangi ato yarilürr, ene kolae samu aman-gum ene bwóbdügab.

¹¹ Podo kabedó, wirri tang kyamül yabüla we ololórr, wirri kan koke ibükagabi. ¹² Ene kolae samua Yesun we yatop wagó, “Ma kibü ugó zirrtapónónóm kyamülab bübdü, da ki kubó ola barrbuno.” ¹³ Da Yesu ok ninóp ibü barrbünüm. Da módóga, ene kolae samua ene pam we amgütóp, ama kyamülab bübdü we barrbünürr. Ene kyamül yabüla (ngark-wat módóga aprrapórr 2,000 kyamül blamana) buso-buso we tübabinürr buruburuana, mengrempükü ama Galili Maludü bagóbórr, ó ola nae baitóp büdülpükü.

¹⁴ Ene kyamül ngabkan pama we busuóp, da pamkolpam we umul-umulan ngintinóp, Gerrasa wirri basirrdü akó madmad kabedó. Pamkolpama we ogobórr asenóm ne pokoa tómbapónórr. ¹⁵ Da i Yesuka nóma togobórr, i ene pam esenóp, kolae samu ngoroa noan amgütóp. Wa we mórran yarilürr, mórrkenyórr bamelórrón akó kakal gyagüpitótóke. Da pamkolpama gum ipüdóp.† ¹⁶ Nidi nósenóp, kolpam nüzazilóp laróga tómbapónórr ene kolae samupükü pamdó akó kyamüldü.

¹⁷ Da i Yesun arüangi ato kwarilürr, tibiób bwób amgatóm.

¹⁸ Yesu butüdü nóma kasil yarilürr, kolae samu ne oloma imarrulürr, Yesun we yatorr wankü tótókóm. ¹⁹ Da Yesu oya koke ok yónürr wankü tótókóm, a wa ma oya yalórr wagó, “Ugó

---

† 5:15 I gum ipüdóp, zitülkus i küp bamkónóp wagó, Yesun wirri [arüng tonarr] asine.

alkomól, moba müöt basirrdü, moba pamkolpamdó, da ma nüzazilnümke Lod marüka ne kla tónggapóne, ó oya ne gyaur yaril marüka.”

²⁰ Da módóga, ene pama we wamórr we bwób órdóma, ngi Dekapolis,‡ tóba okaka bümzazilkü, oyaka Yesu ne kla tónggapónórr. Da blaman pamkolpama gübarirr aengóp.

Yesu Zaerrusün Ngul Olom Dólóng Wyónürr akó Darrü Kola Yesun Mórrkenyórr Yamurrürr (Metyu 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Yesu akó nóma banikürr dakla malu kabledó, ola oyaka wirri pamkolpamab ngoroa kwób tóbazelórr, da i oya kal-kal yangónóp. Wa tüób malu kabledó yarilürr. ²² Da módóga, darrü [Zu pamkolpamab kwóbbazen müöt] ngakan pama ugón tübzilürr Yesuka, oya ngi Zaerrus. Wa Yesun nóma esenórr, wa oya wapór nis minggüpanandó simbalkalórr. ²³ Wa oya arüngi yatorr wagó, “Kürü kari ngul oloman бүдүл kari pokoa. Gyaurka, kya tam, oyaka moba tang nis amngyelóm. Ene igósüm, wa kalma dólóng baine ó nyabene!”

²⁴ I usakü we ogobórr. Wirri pamkolpamab ngoroa mamooan koralórr, da i Yesun kal-kal yangónónóp blaman órdógab.

²⁵ Darrpan kol óe bókan azid warilürr, 12 pailüm. ²⁶ Wa kari azid koke balmilülürr, oya dokta ne merrsin uliónónóp. Wa tóba dólóng bainüm mani enan nüliónónóp, da wa morroal koke bainürr. Ene azida ma wirri bain yarilürr, blaman pailzan. ²⁷ Wa Yesunbóka

‡ 5:20 Dekapolis, oya küp módóga: 10 wirri basirr.

arrkrrurr, da wa we tübangrinürr ene pamkolpamab ngorodó, akó oya tumum mórrkenyórr we yamurrürr. ²⁸ Zitülkus módóga, wa tóbaka bóktan warilürr wagó, “Ka ne kubó wata oya tumum mórrkenyórr nóma yamurro, ka kubó dólóng baino.”

²⁹ Wa Yesun mórrkenyórr nóma yamurrürr, oya ene óe bókana ugón blakónórr. Wa tóba бүб күр банкónórr, wa dólóng kuri baine tóba ini müpdügab. ³⁰ Yesu tüób dümdüman umul bainürr wagó, “Kürükagab ngibürr arünga kuri bause.” Wa nóma byalüngürr ene pamkolpamab ngorodó, da wa nümtinóp wagó, “Ia kürü mórrkenyórr nótó yamurre?”

³¹ Oya umulbain olmala bóktan we yalkomólóp wagó, “Ngaka, ini pamkolpamab ngoroa marü kuri kal-kal mangórrre. Ma iade bóktóna wagó, ‘Ia kürü mórrkenyórr nótó yamurre?’ ”

³² Yesu wata azil yarilürr, asenóm ene kla nótó tónggapóne. ³³ Ene kolan büba otórrngónóm bainürr, zitülkus wa tüób umul bainürr ne klama tómbapónórr tóbaka. Wa natókórr, simbalkalórr Yesun obzek kwata, ó amkoman bóktan blaman we adrratórr oyaka. ³⁴ Yesu oyaka bóktanórr wagó, “Kürü olom, marü moba amkoman banguna dólóng kuri mine. Natók, moboküpdü paud sab marüka asi ki yarilün. Ini azida marü sab myamem koke mümige!”

³⁵ Yesu bóktan alakón küsil yarilürr, ngibürr pamkolpama Zaerruska ugón togobórr oya müótüdügab, da i oya ilóp wagó, “Marü olom

büdülato. Ma Umulbain Pam myamem müp akyan-gu.”

³⁶ Yesu ibü bóktan nóma arrkrurr, wa bóktanórr Zaerruska wagó, “Ma gumgu, ma kürü wata amkoman kangu.” ³⁷ Yesu blaman pamkolpam nólónóp wankü tótókóm. Pita a Zeims akó oya zoret Zon, wata idi ogobórr. ³⁸ I Zaerrusün müótüdü nóma babzilürr, Yesu pamkolpamab ngoro we esenórr. I taegwarr-taegwarr yón koralórr. ³⁹ Wa müótüdü nóma bangrinürr, wa ibüka bóktanórr wagó, “Ini ia laró taegwarrwóma? E iade yóndakla? Ini olom go büdül kokeo, a wa go uto.”

⁴⁰ I oya we ngüóng angyalnóp, zitülkus i umul kwarilürr wagó, wa go amkoman büdülano. Yesu ene pamkolpam zirnapónóp pulkaka. Wata wa ene oloman aipab nis akó oya aüd umulbain olmal, i usakü barrbünürr, olom ne pokodó warilürr. ⁴¹ Wa oya tangdó omoanórr, da oyaka bóktanórr tibiób-tibiób wagó, “*Talita, kum.*” Oya küp módóga: “Kari kol, ka marü mila, ugó bupa!”

⁴² Ene pokodó, ene oloma türsümülürr akó agólóm we bainürr. Wa tüób ta 12 pail olom warilürr. Ene pokoa nóma tómbapónórr, ene oloman aipab nis akó Yesun aüd umulbain olmala karibóka-koke gübarirr aengóp. ⁴³ Da Yesu ibüka wirri arüngi bóktanórr wagó, “Kubó darrü olom azazilgu!” Akó wa bóktanórr wagó, “Oya darrü kla ugó okyenam alom.”

Nazarret Wirri Basirr Pamkolpama Yesun Alzizi Amanikóp

(Metyu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Yesu ene poko amgatórr, da ama wamórr tóbanan basirrdü Nazarret. Oya umulbain olmala we zutalórr. ² Darrü [Sabad] ngürrdü, wa umulbain we bókyanórr [Zu pamkolpamab kwóbbazen müötüdü]. Abün pamkolpam kwarilürr ene pokodó. Da i oya nóma arrkrru kwarilürr, blamana gübarirr aengóp. I tibióbbóka бүтүнóp wagó, “Wa ini kla nubógabi ipüde? Ia ini nadü [wirri gyagüpitótóka], oya ne kla akyarróna? Wa ini [arüng tonarr] ia-ia tómbapóna? ³ A wa go ene müót balmel oloma, Merrin siman olom, Zeims, Zosep, Zudas, akó Saemon ibü naret. Oya bólbótala ae ngyabendako.” Da i oya alzizi amanikóp.

⁴ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Prropet wirri ngi atendako ngibürr bwóbdü, a tóbanan basirrdü, zitül pama ó müót pama ama inzan koke.”

⁵⁻⁶ Yesu gübarirr aengórr, zitülkus i oya amkoman koke yangunóp. Wa darrü arüng tonarr koke igósidi tónggapónórr ola. Wata tóba tang nis aüd azid kolpamdó nómngyelórr, da ibü dólóng ninóp.

Yesu Tóba 12 Umulbain Olmal Zirrnápónóp
(Metyu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Yesu ene basirr blaman númerükóp umulbainkü. ⁷ Da wa tóba 12 umulbain olmal tóbaka ngibaunürr. Wa ibü ninis zirrnápónóp akó balngomól arüng we nókyenóp kolae samu

amanóm. ⁸ Ibü we nilóp wagó, “Yenkü wata yabiób tupuru imarrulam ini agólde, darrü kla ódódgu: alo kla, angasangap angón alóp, akó mani yabiób pam alópdó. ⁹ E wa wapór kla bamelam, da yabiób bübdü ne mórrkenyórrko, e wata we klamane ogob. Ngibürr amarrugu. ¹⁰ E ne müótüdü barrbuno, wata ola bamilke, kókó e ene basirr sab amgütane. ¹¹ E ne inzan basirrdü nóma togobo igó, pamkolpama yabü ne morroal tonarre koke yazebrre, akó yabü bóktan koke ne arrkrru kwarile, ene basirr amgütamke, wapórdó buru we bainamke. Ini tonarra sab igó poko umul nirre wagó, ibü [kolaean darrema] sab tame Godkagab.”

¹² Da i we ogoblórr, pamkolpamdó bóktan amgolkü wagó, “E yabiób kolae tonarrdógab ugó tübyalüngam.” ¹³ I abün kolae samu aman kwarilürr akó i [olib] oele ang kwarilürr abün azid pamkolpamdó, da ibü dólóng we ninóp.

*Zon [Baptaes Bain] Pam, Oya Büdül
(Metyu 14:1-12; Luk 9:7-9)*

¹⁴ King Errod, ugón Galili prrobins wató alngomól yarilürr,* arrkrrurr Yesu ne poko tómbapón yarilürr, zitülkus Yesun ngia bwób-bwób gwarranórr. Ngibürr pamkolpama igó bóktan kwarilürr wagó, “God Zon Baptaes Bain Pam wa büdüldügab kuri irsümüle. Da ene arünga oyaka ene zitülkusdü zagetóda wirri arüng tonarr tólbaelóm.”

6:8 Luk 10:4-11   **6:11** Apostolab Tórrmen 13:51   * **6:14**
Errod Galili prrobins Rrom kingankü ngakan yarilürr, tóbanan koke yarilürr.

¹⁵ Ngibürra ma bóktónóp wagó, “Wa Ilaeza-e.”

Akó ngibürra wagó, “Wa prropeta, wamaka wa ngaen prropetzan kwarilürr.”

¹⁶ A Errod nóma arrkrrurr ini bóktan Yesunkwata, wa ta bóktanórr wagó, “Wa Zon Baptaes Bain Pama! Kürü gazirr pama oya singül nam itülóp wata kasan nilóp, da oya бүдүлдүгаб kuri irsümürre!” ¹⁷ Ngaen Errod tóba gazirr pam zirrapónóp Zonón amiógüm, sye-i amelóm, tümün müótüdü zirrapónóm. Wa ini poko tóba kol Errodiasónbókamde tónggapónórr. Errodias ngaen-gógópan oya naret Pilipün kol warilürr, a wa ma oya gómól-gómól zumiógürr tóba kolóm. ¹⁸ Errod Zonón tümün müótüdü zirrapónórr, zitülkus Zon oya bobarr igó ayal yarilürr wagó, “Ini gyabia moba naretan kol amiógüm!”

¹⁹ Da Errodiasón ngürsila upadórr Zonka. Oya ubi amkalóm yarilürr, da wa gaodó koke warilürr tónggapónóm ene poko, Errodónbókamde.

²⁰ Errod Zonón gum yarilürr, zitülkus wa umul yarilürr wagó, Zon morroal akó dümdüm ngyaben pama. Wa oya igósidi adlang yarilürr. Errodón ubi Zonón arrkrrum yarilürr, da wa wirri müp gyagüpitótók ipadórr blaman ngürr wa Zonón nóma arrkrru yarilürr.

²¹ Errodón amtómól ngürran tóre nóma semrranórr, Errodias kwat esenórr Zonón amkalóm. Errod ene ngürr ingrinürr alongalom. Wa alongalom ibü ngibaunürr, Galili probins wirri ngi pam, gazirr singüldü wirri ngi pam, akó

Galili prrobins singüldü pam. ²² Errodiasón óp oloma katókórr, da wa zil emkalólórr ibüнкü. Wa Errodón akó wirri pam mor-roal barnginwóman ngintinóp. Da Errod ene ngulmokurdü bóktanórr wagó, “Ma kürü kyal, marü ubi larógóma? Ka marü mókyeno ene kla.” ²³ Wa oya [arüng alkamül-koke bóktan] uliónürr wagó, “Ma kürüka ne klamóm tóbato-o, ka wata marü mókyeno, enana marü ubi kürü tüp aodó atülüma, marü darrü poko, kürü darrü poko!”

²⁴ Da ene ngulmokura tóba aip amtinüm natókórr wagó, “Ka ia larógóm yato?”

Aipa bóktan yalkomólórr wagó, “Ma Zon Bap-taes Bain Pam, oya singülüm bato.”

²⁵ Dümdüman ene ngulmokura büsai-büsai we alkomólórr Errodka, da yatorr wagó, “Kürü ubi ma kürü kókyeno errkyadan aini alongalo klamdó, Zon Baptaes Bain Pam, oya singül!”

²⁶ Errod kari gyaur ta koke yarilürr, da wa ia ki badóle, zitülkus wa arüng alkamül-koke bóktan uliónürr wirri ngi pamab obzek kwata, tóre bwóbdü nidi kwarilürr. ²⁷ Dümdüman Errod tóba darrü büb ngakan gazirr pam we zirrapónórr arüng bóktanpükü Zonón singül ódódóm. Da ene pama we wamórr tümün müötüdü, Zonón singül we itülürr. ²⁸ Ene kakóm, ene pama Zonón singül we sidódürr alongalo klamdó, da ene ngul olom okyanórr, ama akó nótó okyanórr tóba aip. ²⁹ Zonón umulbain olmala nóma barrkrrurr oya бүдүл poko, i we togobórr, oya büb we idüdóp gapókdó angrinüm.

*Yesu 5,000 Pam Ngabyónürr
(Metyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Zon 6:1-14)*

³⁰ [Apostola] Yesuka tóbakonórr akó we kwób tóbazenórr, da i oya izazilóp i ne elklaza tómbapónónóp ó umulbain kwarilürr. ³¹ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “E yabi ugó togob kankü kolpam-koke bwóbdü, karianbóka ngón ngabagónóm.” Zitülkus módóga, abün pamkolpama kwat zwapólórr, da ibü darrü kan babul yarilürr alo alom. ³² I tibi butüdü we bamselórr, da ene poko we amgütóp kolpam-koke bwóbdü tótókóm.

³³ Da pamkolpama nósenóp i nóma bazebórr, ó abüna umul bainóp i nidi kwarilürr. I blamana tibiób basirrdügabi we buso kwarilürr dorro kwata, wapórane, da i ngaen-gógópan we babzilürr. ³⁴ Yesu butüdügabi nóma banikürr, wa wirri pamkolpamab ngoro nósenóp, da wa kari gyaur koke yarilürr ibüka, zitülkus i [sipzan] koralórr, sip ngabkan pam babul nibiób koralórr. Da wa ibü abün poko umul bain we bókyanórr. ³⁵ Simam abüs, Yesun umulbain olmala oyaka togobórr, da i oyaka bóktónóp wagó, “Ini kolpam-koke bwóba, irrüba amzik kari pooka. ³⁶ Da ma ini pamkolpam ugó zir- rnapónónóm minggüpanan basirrdü akó mad- mad kabedó ne müótko, tibióbkü alo kla bu- miógüm.”

³⁷ Da wa ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “E yaib ibü ngibürr alo kla nülinam!”

I oya imtinóp wagó, “Ki ia nadü manie ogobo alo kla bumiógüm? Ene wata aprrapórr 200 [silba] mani küp† ki kwaril blaman ene pamkolpam ngabyónüm! Kibü mani gaoandó kokeako.”

³⁸ Yesu ibü we nümtinóp wagó, “Ia yabü nigó brredako? Kya kóbó ngabkónam.”

I nóma umul bainóp, da i oya we izazilóp wagó, “5 Brred akó nis wapi.”

³⁹ Yesu ibü nilóp pamkolpam kukwin opopordó mórran-mórran bainüm kopo-kopo. ⁴⁰ Da blamana we bobrranórr kopo-kopo, darrü kopoan 100, darrü kopoan 50. ⁴¹ Yesu ene 5 brred akó nis wapi yazebórr, kwit yazilürr da Godón eso ekyanórr. Wa brred syórr nangónóp, da tóba umulbain olmal nülinóp ene pamkolpam gyabalómóm. Wa akó ene nis wapi inzan gyabalómórr. ⁴² I blamana nóma elop, ibü bikóma nólóngóp. ⁴³ Alo kakóm, umulbain olmala bamirrün alo poko dakainóp akó 12 alóp murrnausóp ene brred akó wapidügab. ⁴⁴ I ne pama elop, ibü ngarkwat we kla yarilürr, 5,000.‡

*Yesu Nae Kwitana Tótók Yarilürr
(Metyu 14:22-33; Zon 6:15-21)*

⁴⁵ Dümdüman ene kakóm, Yesu tóba umulbain olmal we nilóp butüdü bamselóm ó singül kwata baurrüm malu dakla katedó, Betsaeda

---

† **6:37** silba mani küp: Grik bóktane ma inzan angrirrüna: denarii. Ene tonarrdó, darrpan zaget pama darrpan silba mani küp ipadórr darrpan ngürrdü. 200 denarii azebóm, wa aprrapórr 7 melpalóm zaget yarilürr. ‡ **6:44** Zu pamkolpama olommokur pamzan ngakan kwarilürr, i 12 pail ama kwit. Kol a olmal go asi kwarilürr, da wata paman etóngóp.

basirrdü. I nóma ogoblórr, wa ene pamkolpam we zirnapónóp. ⁴⁶ Yesu pamkolpam yawal bóktan nóma nókyenóp, ene kakóm, wa podo kwitüdü we angürürr, tóre akom. ⁴⁷ Abüsazan mórralórr, but ugón malu aodó yarilürr. Yesu wa tebe yarilürr malu kabedó. ⁴⁸ Wa umulbain olmal nóma ngabkalórr, i wirri arüngi atül kwarilürr, zitülkus wóra singül kwatagabi tubsolürr. Sis minggüpanan nóma yarilürr, wa ibüka we wamórr, nae kwitana tótókde. Ibü nórrgrrótnópma, ⁴⁹ da i oya nae kwitana tótókde esenóp. Ibü gyagüpitótók wamaka mórrkea, da i taegwarr we apónóp. ⁵⁰ I blaman kari gum koke kwarilürr, i oya nóma esenóp.

Dümdüman Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Moboküp karrkukus ninam! Ini kótókla. E gungu!” ⁵¹ Yesu ibüka we wamórr, butüdü kasilürr, da wóra ugón batülürr. Oya umulbain olmala wirribóka gübarirr aengóp, ⁵² zitülkus i tai koke umul bainóp amkoman küp brredankwata, Yesu ene 5,000 pam ia ngabyónürr ene aüdan alo klame. Ibü singül karrkukus kwarilürr.

Yesu Azid Kolpam Dólóng Ninóp Genesarretóm

(Metyu 14:34-36)

⁵³ I malu dakla kabedó nóma baurrürr, i we babzilürr Genesarret bwóbdü, da i but ola enomólóp. ⁵⁴ I but nóma amgütóp, pamkolpama dümdüman Yesun we emzyetóp. ⁵⁵ Pamkolpama ene bwób ór blaman we amarükóp, da i tibiób azid kolpam rraparrapa-e we barrmülürr Yesuka, i ne barrkrürr wa ne pokodó yarilürr.

⁵⁶ Wa ne pokodó wamlórr, ia wirri basirr, kari basirr, ó didiburr, i blaman azid kolpam tübarrmülürr kwóbbazen pokodó oyaka. I oya yatop, azid kolpama wata oya mórrkenyórr zarran amurrun. Nidi yamurrnóp, i blamana dólóng we bainónóp.

7

Godón Gida Abalbobatalab Gida Errgrróte (Metyu 15:1-9)

¹ Ngibürr Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama, nidi togobórr Zerrusalemgabi, Yesun we kal-kal yangónóp. ² Da i ngibürr Yesun umulbain olmal nósenóp alode [tómanpükü] tange; i tibiób tang inzan koke bagulóp, Parrisiab gida-azan bóktanórr.

³ (Zitülkus módóga, Parrisi akó blaman [Zu pamkolpama] abalbobatalab gida mamoadako: i kubó igósidi elorre kókó tang nóma bagulórre tibiób gida ngarkwatódó. ⁴ Akó i alo kla bumióg pokodógab nóma bakondako, i koke elorre, wata ngaen-gógópan i bapüre. Akó ibü ngibürr abalbobatalab gida asiko, i ne kla mamoadako. Darrü módóga, ma kübül, kurróp, brronze tónggapórrón sospen, akó alongalo mórrakós* morroal bagulo.)

⁵ Da Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama Yesun imtinóp wagó, “Ia marü umulbain olmala mibü abalbobatalab gida koke iade mamoadako, da i ma iade alodako tómanpükü tange?”

---

* **7:4** alongalo mórrakós: Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó in poko babula.

⁶ Yesu bóktan yalkomólórr ibüka wagó, “Prropet Aesaya wata amkoman yarilürr, yabükwata igó ne poko bóktanórr Godón ngidü. E taepurrane bóktan pamakla. Enezan wialómórróna,

“ ‘God igó bóktanda wagó, “Ini pamkolpama kÜRÜ taeane [ótókdako],
a ibü moboküp ma alam kokeasko kÜRÜkagabi.

⁷ I kÜRÜ enan kÜp-koke ótókdako,
zitülkus i pamab bókam bagósórrón gida umul baidako, wamaka kÜRÜ gidako!” ’

⁸ “E Godón gida bóktan poko kabledó angrindakla, ama tüpan pamab bóktan karrkukus bumiógdakla.”

⁹ Yesu akó pokodó ipadórr wagó, “E kari umul kolpam kokeakla Godón gida alzizi amanóm, a e ma yabiób gida kari karrkukusi koke amorrandakla. ¹⁰ Ka müsirrga aindóla: Moses ta bóktanórr wagó, ‘Ma moba aipab nis morroal angón namülün.’ Akó, ‘Nadü oloma tóba aipab nis nóto nómorre, bÜdüldü ki ingrinam.’ ¹¹ A e ma kolpam igó umul baidakla wagó, paman ne darrü kla asi nóma yarile tóba ab a aip nis tangamtinüm, ama kubó igó bóktóne wagó, ‘Ini *korrban* klama’ (oya kÜp módóga: ‘ini Godón akyarrón klame, oya ngi klame’), ¹² e oya ok aindakla tóba aipab nis tangamtin-gum. ¹³ Inzan morroal kokea; yabiób gida inzan karrkukus amoande, e Godón gida bóktan poko

---

7:7 Aesaya 29:13   **7:10** BazeB Tonarr 20:12; 21:17; Lebitikus 20:9; Duterronomi 5:16

kuri alkamülane. Akó abün inzan elklaza asiko, e ne kla tómbapóndakla.”

Kolae Tonarra Paman Moboküpdügabi Tótókda
(Metyu 15:10-20)

¹⁴ Yesu akó pamkolpamab ngoro ngibaunürr tóbaka tótókóm. Wagó, “Kürü kurrkrruam blamana, e bóktanán [küp ipüdam]! ¹⁵ Darrü kla babula, pulkakakdógabi ne klama tótókda paman бүb kugupidü, oya tómanan ngitanda Godón ilküpdü.† Oyakagabi ne klama burruanda, oya tómanan ngitanda.”‡

¹⁷ Yesu ene pamkolpam nóma nümgütóp, wa müötüdü wamórr. Oya umulbain olmala ola imtinóp ene alap-alap bóktan müsirrga ainüm.

¹⁸ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “E ia wata umul-kókanakla ini ngibürr popa pamkolpamzan? E koke kuri umul ipüdane? Darrü kla myamem babula pulkakakdógabi ne klama tótókda marü бүb kugupidü marü amkoman tómanan ngitanóm, ¹⁹ zitülkus marü moboküpdü koke tótókda a marü bikómdü tótókda. Olgabi ama akó pulkakak we alkomólda, lae müötüdü.” (Ini bóktande, Yesu we müsirrga yónürr wagó, blaman alo taiako alom.)

²⁰ Wa akó we bóktanórr wagó, “Paman moboküpdügabi ne klama burruanda, oya wató

---

† **7:15** Ini bóktanán küp módóga: oya we klama koke alngomólda kolae tonarr tónggapónóm. ‡ **7:15** Ngibürr Grik bóktane tange wibalómórrón pebadó, atang opor 16 asine. Igó bóktanda wagó, “Darrü oloman ne güblang asi nóma namüli arrkrrum, wa ki turrkrru!” (Mak 4:23)

tómanan ngitanda Godón ilküpdü. ²¹ Auma moboküp kwindügab ini kolaean elklaza bausdako: kolae gyagüpitótók, kolae sarrgiwóm tonarr, gómól, pam amkal, ²² kol a pam gómól, abün elklazadó ubi bain, azid alión, ilklió bülión, büódan tulmil tómbapón, gyagüp kolae akrran, obae bóktan alión ngibürrabkwata panzedó, ikub bagür, gonggo tulmil tómbapón. ²³ Blaman ini ne kolae elklazako auma moboküp kwindügabi bausdako; pam idi tómanan ngitandako.”

*Zu-koke Kola Yesun Amkoman Yangunürr
(Metyu 15:21-28)*

²⁴ Yesu olgabi we bupadórr, ama Taerr wirri basirr minggüpanan, we mogob pamkolpamab bwób órdóbóna wamlórr. Wa we bangrinürr müót kugupidü. Oya ubi babul yarilürr darrü oloma koke ki umul baine igó, wa olama. Da wa gaodó koke yarilürr aniküm. ²⁵ Darrü kol asi warilürr, oya óp oloman bübdü kolae samu yarilürr. Wa Yesunbóka nóma arrkr-rurr, oyaka dümdüman we katókorrr, tüpdü we simbalkalórr, Yesun wapór nis minggüpanandó. ²⁶ Wa Zu kol koke warilürr. Wa Ponisia bwóbdü tómtómólórr, Sirria prrobins kugupidü. Yesun we metat yatolórr kolae samu amaniküm tóba óp olomdógab. ²⁷ Yesu bóktan we yalkomólórr alap-alap wagó, “Ki kya ngaen-gógópan olmal ngabinünüm. Dümdüm kokea, olmalab alo azeb,

ama akó umedó aman.”§

²⁸ Ene kola bóktan we yalkomólórr wagó, “Lod, umea tógal lorodó olmalab alo kla burul ta alodako!”*

²⁹ Da Yesu ene koldó we bóktanórr wagó, “Zitülkus ma kürü amkoman angundóla, ma ugó alkomól moba basirrdü. Kolae samua marü olom kuri zumgute!”

³⁰ Ene kola tóba müötüdü nóma alkomólórr, olom nyórrdü ütödi omrranórr. Amkoman ene kolae samu amanikürrün yarilürr ene olomdógab.

Yesu Güblang akó Tae Murrbausürrün Pam Dólóng Yónürr

³¹ Yesu Taerr bwób nóma amgatórr, wa Saedon wirri basirrana wamórr, ama akó Galili Malu kabedó. Wa we bwób órdóma wamlórr, ngi Dekapolis.† ³² Ngibürr pamkolpama darrü azid pam sidüdóp Yesuka, oya dólóng ainüm. Ene paman güblang akó tae murrbausürrün kwarilürr. I oya yatop tóba tang oyaka amngyelóm. ³³ Da Yesu ene pam pamkolpamdógab idódürr tebe-tebe pokodó. Wa tóba tang pyóm nis ene paman güblangdó zirnapónórr, gwerr amanikürr, akó ene paman ulit we yamürrürr. ³⁴ Da Yesu kwitüdü yazilürr, wirri ngón we semanórr akó

---

§ **7:27** Yesu alap-alap Zu pamkolpambóka apón yarilürr, Godón olmal. Umea wa mogob pamkolpambóka apónnda, Zu pamkolpam-koke nidipako. * **7:28** Ene kola tóbabóka apón warilürr. Oya ubi, Yesu oya ta inzan karianbóka ki tangzwamtine, umea olmalab kari alo burrulzan alodako. † **7:31** Dekapolis, oya küp módóga: 10 basirr.

ene olomdó we bóktanórr wagó, “*Epata!*” oya küp módóga: “Tapabaku!”

³⁵ Dümdüman ene paman güblang nisa we tapabakurri, akó oya ulita we morroal bainürr, da wa tai bóktanóm we bainürr. ³⁶ Yesu ene pamkolpam arüng bóktan nókyenóp wagó, “Darrü olom azazilgu!” Wa ene arüng bóktan metatzen byal yarilürr, i ma dakla ene bóktan ugón ayonóp. ³⁷ I nidi barrkrrurr, karibóka-koke gübarirr aengóp. I inzan bóktan kwarilürr wagó, “Wa blaman kla morroal tómbapónnda. Wa güblang murrbausürrün olmal dólóng baında akó tae murrbausürrün olmal bóktanán ngibtanda!”

8

Yesu 4,000 Pamkolpam Ngabyónürr (Metyu 15:32-39)

¹ Wirri kokrrap ngarkwat koke akó wirri pamkolpamab ngoroa darrpan pokodó togobórr Yesuka. Ibü alo kla babul yarilürr, da Yesu tóba umulbain olmal ngibaunürr da bóktanórr wagó, ² “Ka kari gyaur kokela ini pamkolpamdó, zitülkus i kankü aüd ngürr kuri amórre, da ibü darrü alo kla myamem babula. ³ Ka ne ibü alo ngabyón-koke nóma zirrnápónónómo tibiób basirrdü, ibü kubó iltümüna kena tübyóng kwatkwat, zitülkus ngibürra alamgabi koke togobe.”

⁴ Oya umulbain olmala bóktan yalkomólóp wagó, “Ini kolpam-koke bwóbdü mi alo kla ia nóserre ini pamkolpam ngabyónüm?”

⁵ Yesu ibü nümtinóp wagó, “Yabü ia nigó brredako?”

I bóktan yalkomólóp wagó, “7 Brredako.”

⁶ Yesu pamkolpam tüpdü mórranom we nilóp. Da wa ene 7 brred yazebórr, Godón eso ekyanórr, syórr nangónóp, da tóba umulbain olmal nülinóp alo gyabalómóm ene pamkolpam. Da ibü we nülinóp. ⁷ Ibü ngibürr kari wapipókal asi kwarilürr. Yesu Godón eso ekyanórr ene wapim, da tóba umulbain olmal nilóp pamkolpam gyabalómóm. ⁸ I nóma elop, ibü blaman bikóma nólóngóp. Da umulbain olmala 7 alóp murrnausóp, ne alo pokoa baminürr. ⁹ Da i aprrapórr 4,000 pamkolpam kwarilürr. Yesu ibü we zirrapónóp. ¹⁰ Dümdüman ene kakóm, wa tóba umulbain olmalpükü butüdü we kasilürr, ama Dalmanuta bwób órdóbóna we wamórr.

*Parrisia Yesun [Wirri Tulmilüm] Yatop
(Metyu 12:38-42; 16:1-4)*

¹¹ Ngibürr Parrisia Yesuka togobórr, da ibü ikika we bókyanórr. Ibü ubi oya apókóm yarilürr, da i oya imtinóp darrü kwitümgab wirri tulmil tónggapónóm igó pokó amtyanóm wagó, oya arüng amkoman Godkagabia. ¹² Yesu wirri ngón we semanórr, da we bóktanórr wagó, “Ini lüólan pamkolpama wirri tulmilüm iade atodako? Ka yabü amkoman pokó byaldóla: ini lüólan pamkolpamabkü darrü wirri tulmil tónggapórrón koke yarile!”

¹³ I Parrisi we nümgütóp, butüdü bamselórr, we ogoblórr ama dakla malu kabadó.

Parrisi akó Errod, Ibü Kolae Bóktan Tulmil
(Metyu 16:5-12)*

¹⁴ Umulbain olmalab bamrükürr dokyanan brred amarrum inkü. Wata darrpan brred yarilürr butüdü. ¹⁵ Yesu ibü arüngi ikik nókrrónóp wagó, “E ta mamka! E umul-umul kwarilün Parrisi akó Errod, ibü istabkwata.”†

¹⁶ I tibiób we ikik koralórr wagó, “Wa igósidi bóktanda, zitülkus mibü brred myamem babula.”

¹⁷ Yesu umul bainürr i ne poko bóktan kwarilürr, da ibü nümtinóp wagó, “E iade ikikdakla wagó, ‘Mibü brred myamem babula.’? E ia [küp apad] akó umul bain küsilanakla? Yabü singül ia wata karrkukusanako? ¹⁸ Yabü ilküküp asiko, da e koke iade asendakla? Yabü güblang asiko, da e koke iade arrkrrudakla? Yabü ia koke ngambangólda, ¹⁹ ka ne 5 brred syórr nangónarre 5,000 pam ngabyónüm? E ene bamirrün alo pokodógab ia nigó alóp murrnausnarre?”

I bóktan we yalkomólóp wagó, “12.”

²⁰ Yesu ibü akó nümtinóp wagó, “Ka 7 brred nóma syórr nangónarre 4,000 pamkolpam ngabyónüm, e ene bamirrün alo pokodógab ia nigó alóp murrnausnarre?”

I bóktan we yalkomólóp wagó, “7.”

²¹ Wa ibü nümtinóp wagó, “Da e wa küp apad küsilanakla?”

---

* **8:13** Errod Galili prrobins alngomól pam yarilürr Rrom kingankü. † **8:15** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 16:6 ngakanke. **8:15** Luk 12:1 **8:18** Zerremaea 5:21; Izikiel 12:2; Mak 4:12 **8:19** Mak 6:30-44 **8:20** Mak 8:1-10

Yesu Dólóng Yónürr Ilküküp Murrbausürrün Pam Betsaeda Basirrdü

²² I nóma togobórr Betsaeda basirrdü, ngibürr pamkolpama ilküküp murrbausürrün pam sidüóp Yesuka, da i oya yatop ene pam amurrun. ²³ Yesu ene ilküküp murrbausürrün pam tangdó emoanórr, da basirr kabedó idódürr. Wa oya ilküküp nisdü gwerr amanórr, tóba tang nis nómgyelórr ene pamdó, da oya imtinürr wagó, “Ma ia darrü kla asendóla?”

²⁴ Ene pama kwit yazilürr, da bóktanórr wagó, “Ó, ka kolpam basendóla, da i wamaka nugupa agóltagóldako.”

²⁵ Yesu akó tóba tang nis ene paman ilküküp nisdü nómgyelórr. Ini tonarr ene pama tóba ilküküp morroal nóbzelórr. Oya ilküküp nisa dólóng bairri, da wa blaman kla morroal nósenóp. ²⁶ Yesu ene pam müótüdü zirrapónórr igó bóktanpükü wagó, “Ma basirrdü alkomólgu.”

*Pita Yesun Müsirrga Yónürr
(Metyu 16:13-20; Luk 9:18-21)*

²⁷ Yesu tóba umulbain olmalpükü wamlórr ngibürr basirrdü, Sesarria Pilipi‡ wirri basirran minggüpanan. Kwat-kwat Yesu ibü nümtinóp wagó, “Kürü kilam, pamkolpama ia bóktandako, ka nótókla?”

²⁸ I bóktan yalkomólóp wagó, “Ngibürr pamkolpama igó bóktandako wagó, ma

---

‡ **8:27** Sesarria Pilipi: Pilip king Errodón olom yarilürr. Wa ene basirr elórr, da tóba ngi ekyanórr. Igósidi: Sesarria Pilipi, oya küp módóga: Pilipün Sesarria.

Zonla, [Baptaes Bain] Pam. Ngibürra ma igó bóktandako wagó, ma prropet Ilaezala, a ngibürra go wagó, ma darrü prropetla.”

²⁹ Wa ibü nümtinóp wagó, “A yadi, e wa ia gyagüpi tótókdakla, ka nótókla?”

Pita oyaka bóktan yalkomólórr wagó, “Ma ene [Kerrisola].”

³⁰ Yesu ibü arüng bóktan we nókyenóp wagó, “Darrü olom azazilgu kürükwata.”

Yesu Tóba Azid Aeng akó Búdülankwata Bóktanórr

(Metyu 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Yesu tóba umulbain we bókyanórr wagó, “Ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab abün-abün azid aeng namulo. [Balngomól byarmarr pam], [wirri prrist], akó Mosesón gida umulbain pama kürü wata alzizi kümaniknórre. Sab kürü búdülümpükü kómkólórre a aüd ngürr kakóm God kürü sab kürsümüle búdüldügab.”

³² Wa ini poko ibüka kwasirrgana bóktanórr. Da Pita oya tebe-tebe pokodó idódürr, da wa oya agórr. ³³ Yesu tübyalüngürr, tóba umulbain olmal ngabkalórr, da Pitan agórr wagó, “Yaya kürükagab, satani, ma kakota alkomól! Zitülkus módóga, ma Godón elklaza koke gyagüpi amandóla, a marü gyagüpitótók tüpan elklazadóma.”

³⁴ Da Yesu pamkolpamab ngoro akó tóba umulbain olmal ngibaunürr tóbaka. Wa ibüka bóktanórr wagó, “Nadü oloman ubi yarile kürüka solkwat akyanóm, wa tóbabóka imrüke.

Wa tóba krros bügasile azid aengóm kazan, ó kürüka solkwat tókyale. ³⁵ Zitülkus módóga, nadü olom ubi yarile tóba tüpan arról zid ainüm, wa sab tóba [ngarkwat-koke arról] imrüke. A nadü oloma sab tóba tüpan arról imrüke kürübókamde akó Morroal Bóktananne, wa sab tóba ngarkwat-koke arról zid ine. ³⁶ Ia laró morroala, darrü pama ini tüpan elklaza blaman azebóm, a tóbanan ngarkwat-koke arról ma ki imrüke? ³⁷ Ia darrü kla asine, wa tóba ngarkwat-koke arról sab ia salkomóle? Bab-ula! ³⁸ Ini tonarr ngyabende, abün pamkolpama Godón wata taeane [ótókdako], da i dakla ma ngibürr obae god bütókdako. I ta abün kolae tonarr tómbapóndako. Nadü oloma büód aengda kürükwata akó kürü bóktanankwata, ka, Pamkolpamab Olom nótokla, sab ta büód aengo oyakwata, ka sab kólba Aban [wirri kómal zyónpükü] nóma tamlo, gyabi anerrupükü.”

9

¹ Yesu akó ibüka bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: e ngibürr aini nidi-pakla bórrangórrón, sab koke nurrbarino kókó God ini tüp Kingzan alngomól nóma bókyene wirri arüngpükü.”

*Yesun Büba Darrü Tonarr Bainürr
(Metyu 17:1-13; Luk 9:28-36)*

² 6 Ngürr kakóm, Yesu ibü yazebórr, Pita, Zeims, akó Zon. Wa ibü imarrurr wirri pododó. I wata tibi kwarilürr ene pokodó. Ibü obzek

8:34 Metyu 10:38; Luk 14:27
Zon 12:25

8:35 Metyu 10:39; Luk 17:33;

kwata oya büba darrü tonarr bainürr. ³ Oya mórrkenyórra ongang bapón yarilürr gabülplie. Darrü oloma ini tüpdü kokean igule inzan gabülplie. ⁴ Da módóga, Ilaeza akó Moses* ibüka we okaka tübyórrri, akó i Yesukü ikik koralórr. ⁵ Pita Yesuka bóktanórr wagó, “Umulbain Pam, mi morroal ainizanakla! Ki kubó aüd twal müót ki balmerre, darrü marünkü, darrü Mosesónkü, darrü Ilaezankü.” ⁶ Wa ene poko bóktanórr, zitülkus wa umul-kók yarilürr, wa ia poko ki bóktóne, zitülkus i kari gum koke kwarilürr.

⁷ Da módóga, pülpül pokoa we tamórr ibü sis-ingül, akó oya dandanga ibü blaman nganolop. Akó bóktan bómgóla we sidórükürr ene pülpül pokodógabi wagó, “Ini kürü kólbanan Olome. Kürü [moboküpdü ubi] oyakama. Ka kari bagürwóm kokela oyaka. Oya bóktan amkoman ipadólamke!” ⁸ Ugósan umulbain olmala Ilaeza akó Mosesón ilküküpane nóma nyamkünóp, i ibü myamem koke nósenóp, wata Yesun tóbanan esenóp.

⁹ I pododógabizan tübabilürr, Yesu ibü arüng bóktan nókyenóp wagó, “Darrü olom azazilgu, e ne kla esenane, ngarkwat kókó sab ka, Pamkolpamab Olom nótókla, nóma türsümulo бүдүлдүgab.”

¹⁰ I oya bóktan ipüdóp, da i tibi we ikik kwarilürr wagó, “Bүдүлдүgab barsin күp ia tai laróga?” ¹¹ Da i Yesun we imtinóp wagó,

---

9:2 2 Pita 1:17-18 * **9:4** Ilaeza akó Moses ngaerrón prropet nis namülnürrri. **9:7** Metyu 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22

“Mosesón gida umulbain pama iade bóktandako wagó, Ilaeza sab ngaen-gógópan wató tame akó [Kerriso] ama solodó tame?”

¹² Wa ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “Ilaeza† wa ta ngaen-gógópan tótókda, ugósüm blaman elklaza tibiób gaodó akonóm. Da Godón Wialómórrón Bóktana ta igó bóktanda kürükwata wagó, ‘Pamkolpamab Oloma sab abün-abün azid aenge akó oya alzizi amaniknórre.’ ¹³ A ka yabü igó byaldóla, Ilaeza wa kuri tamórr. Pamkolpama tibiób ubidügab tómbapónónóp oyaka, wata Godón Wibalómórrón Bóktana enezan bóktanda.”

Yesu Kolae Samupükü Olommokur Dólóng Yónürr

(Metyu 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Da Yesu akó tóba aüd umulbain olmala nóma tóbakonórr ngibürr umulbain olmaldó, wirri pamkolpamab ngoro nósenóp ibü kal-kal angórrón. I ta ngibürr Mosesón gida umulbain pam nósenóp inkü ongyalde. ¹⁵ Ene pamkolpama Yesun nóma esenóp, i karibóka-koke gübarirr aengóp. I oyaka busuóp, da oya morroal ngürr ekyenóp. ¹⁶ Yesu tóba umulbain olmal nümtinóp wagó, “E ini Mosesón gida umulbain pampükü ia poko ongyaldakla?”

¹⁷ Darrü pama pamkolpamab ngorodógab bóktan we yalkomólórr wagó, “Umulbain Pam, ka kólba olom sidüda marüka, zitülkus oyaka kolae samua, akó wa koke bóktanda.

---

† **9:12** Ilaeza: Yesu igó umul yarilürr wagó, ini alap-alap bóktan yarilürr. Ini Ilaeza, Zon [Baptaes Bain] Pam yarilürr.

18 Oya bübdü ne kubó kolae samua nóma bangerine, kubó tüpdü singalkóle, tae godeapükü, akó kubó zirrgüp bótak yarile kókó büba dümdümbarr bainesa. Ka marü umulbain olmal nümtinünüma kolae samu amaniküm, a ibü gaodó koke yaril.”

19 Yesu blamandó bóktan yalkomólórr wagó, “E amkoman bangun-koke lüól pamkolpamakla! Ka ia yenkü nadüzan ngarkwat ngyabelo? Kürüka kari müp kokea metat yenkü ngyabenóm yabü amkoman bangun kokede. Ene olommokur sidüdam kürüka!” 20 I ene olom Yesuka sidüdóp.

Ene kolae samua Yesun nóma esenórr, dümdüman olommokur amanikürr, oya iltümüna tupürr. Wa tüpdü simbalkalórr, we arrgoben yarilürr, tae godeapükü. 21 Yesu oya ab imtinürr wagó, “Ia wa inzan nadüzan ngarkwat kuri ngyabenórr?”

Oya aba inzan bóktan yalkomólórr wagó, “Oya wata karimokurdügab. 22 Kolae samua oya abün münüm urdü amaiklürr akó naedó yanggóbólólórr oya amkalóm. Ma kibü gyaur ipa, akó ma gaodó ne nóma namulo darrü kla tónggapónóm, kibü tangtamtinünümo!”

23 Yesu akó oyaka bóktanórr wagó, “Ma ia larógóm bóktóna, ‘ma gaodó ne nóma namulo’? Blaman elklaza tómbapón popadanako kürü amkoman angundi.”

24 Da aba dümdüman wirribóka taegwarr apónórr wagó, “Ka go marü amkoman angundóla, da ma ka gaodó kokela. Kürü tangkamti kürü amkoman bangun wirri ainüm!”

25 Yesun ubi babul yarilürr abün pamkolpama koke ki eserre, wa ia laró tónggapóne. Wa nóma esenórr darrü pamkolpamab ngoroa busorr darpan pokodó, da wa dümdüman kolae samu we agórr wagó, “Güblang arrkrru-koke akó taekoke samu, ka marü arüng bóktan akyandóla, ugó tubrra ini olommokurdügab. Ma myamem oyaka bangrin-gu!”

26 Kolae samua wirribóka taegwarr apónórr, ene olommokur wirribóka we inurr. Oya iltümüna tupürr. Ene samua we tubrranórr, da ene olommokur büdülzan yarilürr. Abün pamkolpama bóktanónóp wagó, “Büa, a büdüla!” 27 A Yesu ma ene olommokur tangdó emoanórr, kwit yónürr, we zamngólórr.

28 Yesu müótüdü nóma bangrinürr, oya umulbain olmala tibi-tibi pokodó imtinóp wagó, “Ia ki gaodó koke iade korala kolae samu amaiküm?”

29 Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Wata tórea amaik yarile inzan kla. Darrü kla myamem babula.”

*Yesu Akó Nis Ngim Tóba Büdülankwata
Bóktanórr
(Metyu 17:22-23; Luk 9:43-45)*

30 Yesu tóba umulbain olmalpükü ene bwób amgatórr, ama Galili prrobinsdüma wamórr. Wa ubi koke yarilürr, darrü pama koke ki umul baine, wa ne yarilürr, 31 zitülkus wa tóba umulbain olmal umul nyónónóp. Wagó, “Darrüpa kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, sab pamkolpamab tangdó küngrine. I sab kürü

büdülümpükü kómkórre, da aüd ngürr kakóm ka ugón türsümulo.”

³² A i ma Yesun bóktanán [küp tai koke ipüdóp]. Akó i tib gum kwarilürr oya amtinüm.

Wirri Ia Nótóke?
(Metyu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Yesu akó tóba umulbain olmala ogobórr kókó Kaperrna-um wirri basirrdü, solkwat bar-rbünürr müótüdü. Yesu tóba umulbain olmal nümtinóp wagó, “E kwatódó ia poko ongyal kwarila?”

³⁴ I oyaka bóktan koke yalkomólóp, zitülkus tibiób ongyal kwarilürr we bóktan pokodógab wagó, ia amkoman wirrian nótóke. ³⁵ Yesu mórran-mórran bainürr, da tóba 12 umulbain olmal we ngibaunürr. Ibü we nilóp wagó, “Nadü oloman ubi yarile singüldü tótókóm, wa solodó ki yaril, akó wa blaman pamkolpamab popa tangbamtin pam ki yaril.” ³⁶ Da wa kari olom ipadórr, zamngól-zamngólan we yónürr tibiób aodó. Tóba tang nisi kari olom errgótanórr, ibü we nilóp wagó, ³⁷ “Inzan kari olom morroal tonarre nótó nóma apadóda kürü ngidü, enta igósa, wa kürü morroal tonarre apadóda. Ó kürü morroal tonarre nótó nóma apadóda, kürü kólbanan morroal tonarre koke apadóda, a wa oya ta inzan morroal tonarre apadóda, kürü nótó zirrkapónórr.”

9:34 Luk 22:24   **9:35** Metyu 20:26-27; 23:11; Mak 10:43-44;
Luk 22:26   **9:37** Metyu 10:40; Luk 10:16; Zon 13:20

Mibüka Koke Nótó Bóka Bamgünda, Wa Mibüne

(Luk 9:49-50)

³⁸ Zon bóktanórr Yesuka wagó, “Umulbain Pam, ki darrü pam eserre kolae samu amande pamkolpamdógabi marü ngidü. Ki oya piküp ainüm kain kwarilürr, zitülkus wa minkü kokea.”

³⁹ A Yesu ma ibü nilóp wagó, “E oya piküp ain-gu, zitülkus darrü pam babula [arüng tonarr] tómbapónóm kürü arüngi, solkwat kubó ma kolae bóktan yarile kürükwata. ⁴⁰ Zitülkus módóga, mibüka koke nóto boka bamgünda, wa igósidi mibüne. ⁴¹ Ka yabü amkoman poko byaldóla: yabü ne sab nae nóto nóma nókyerre anónóm, zitülkus e kürünakla, Kerriso nóto kla, ene oloma sab tóba darrem kla kokean arene.

Kolae Tonarr Elókam!

(Metyu 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² “Inzan wa kolae yarile darrü pamankü igó, pamkolpama wirri kugupi bapórrón ingülküþ ki amrókrre oya gepkodó, ama ki amanikórre maludü. A oyaka sab ne klama tómbapóne, wa popa olom,§ kürü amkoman nóto angunda, kolae tonarr tónggapónóm nóma elngomóle, ene wa kari kolae ta koke yarile. ⁴³ Marü darrü tanga ne kolae tonarr tónggapónóm nóma müdüde,

---

9:40 Metyu 12:30; Luk 11:23   **9:41** Metyu 10:42   † **9:42** ingülküþ, Mórrke-mórrke módóga: millstone. Zu pamkolpama nis wirri taptapan ingülküþi [wit] küþ akó ngibürr küþ amken kwarilürr plaoa tómbapónóm. Darrü aodó kugupi apórróna.

§ **9:42** popa olom: Yesu aprrapórr oyabóka apónda, amkoman bangun küsil olom nótoke ó arüng-koke nótoke samuan ngark-watódó.

da itül. Ma darrpan tangpükü [ngarkwat-koke arróldó] nóma bangrino, ene ma tai kolae kokea. A ma nis tang nispükü [metat bólmyan urdü] nóma wamo, ene amkoman kolaean yarile.* ⁴⁵ Marü darrü wapóra ne kolae tonarr tónggapónóm nóma müdüde, da itül. Ma darrpan wapórpükü ngarkwat-koke arróldó nóma bangrino, ene ma tai kolae kokea. A marü nis wapór nispükü metat bólmyan urdü nóma mumanikórre, ene amkoman kolaean yarile.† ⁴⁷ Akó marü darrü ilküpa ne kolae tonarr tónggapónóm nóma müdüde, da irrua. Ma darrpan ilküppükü ene bwóbdü nóma bangrino, God ne balngomólda Kingzan, ene ma tai kolae kokea. A marü nis ilküp nispükü metat bólmyan urdü nóma mumanikórre, amkoman kolaean yarile. ⁴⁸ Ene pokodó, ‘ibü ne kupula olongóle, sab kokean nurrbarine, akó ibü ne ura badüngle, sab kokean bütamüne.’

⁴⁹ “Solta [urdü agasil lar] [kolkal] ainda. Dadan ngarkwatódó, pamkolpam müpa nóma bumiógda ibü nyaben tonarrdó, ene müpa wamaka ura baebda, ibü moboküp kolkal ainüm.

⁵⁰ “Solt wa morroala, a solt misa ne nóma bamrüke, da ma myamem misan koke ngitino.

“Solta alozan morroal ainda, e yabiób nyaben

---

* **9:43** Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó, atang opor 44 asine. Igó bóktanda wagó, “Ibü ne kupula olongóle, sab kokean nurrbarine, akó ibü ne ura badüngle, sab kokean bütamüne.” (Mak 9:48) **9:43** Metyu 5:30 † **9:45** Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó, atang opor 46 asine. Ma 9:43 ngakanke. **9:47** Metyu 5:29 **9:48** Aesaya 66:24

sab ta inzan morroal ninamke. Akó e ta paud ngyabenam yabiób darrpan-darrpandó.”

10

Yesu Kol Aman akó Morwal Amanbóka Umul Bain Yarilürr
(Metyu 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Da Yesu Kaperrna-um wirri basirr we amatórr, ama Zúdia bwóbdübóna wamórr, da Zodan tobarr we banikürr ama dakla dorrodó. Pamkolpam ngoroa akó we kwób tóbazenórr oyaka, da wa ibüka we bóktan yarilürr, wa bobarrzan umul nyónónóp.

² Ngibürr Parrisía oyaka we togobórr. Ibü ubi oya amiógüm yarilürr tóba bóktandógab. Da i oya imtinóp wagó, “Ma kibü kóbó tüzazilnüm, mibü gidadógab ia taia, pama kol amaiküm?”

³ Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “Moses yabü ia nadü gida bóktan poko nókyenóp?”

⁴ Da i bóktan yalkomólóp wagó, “Moses darrü pam ok yónürr kol amaik peba mórrag* wialómóm akó oya we klampükü amaiküm.”

⁵ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Moses ini gida bóktan poko yabünkü igósidi wialómórr, zitülkus e Godón gida bóktan poko mamóanóm kokeanómakla. ⁶ Da bwób zitüldü, God bla-man elklaza nóma tómbapónórr, ‘Wa ibü igó tónzapónórr, pam a kol.’ ⁷ ‘Da ini zitülkusdü pama tóba aipab nis nümgüte, ama tóba koldó

9:50 Metyu 5:13; Luk 14:34-35 * **10:4** kol amaik peba: Ma müsirrga ain bóktan Metyu 5:31 ngakanke. **10:4** Duterronomi 24:1; Metyu 5:31 **10:6** Bwób Zitül 1:27; 5:2

dabine, ⁸ da i ama darrpan bübüm baini.' Igósidi i nis kokeamli, a ma darrpanamli. ⁹ God ne kla dayónda darrpan pokodó, pama kokean nürgrüte."

¹⁰ I müót kugupidü nóma kwarilürr, umulbain olmala Yesun akó we imtinóp ene dadan bóktanankwata. ¹¹ Wa ibüka bóktanórr wagó, "Nadü pama tóba kol zumanike, akó darrü kol zumige, wa kol gómól yarile. Inzande wa kolae tonarr tónggapóne tóba ngaen koldó. ¹² Kola ta inzan: wa müór nóma amaike, ama akó darrü müór nóma amige, wa pam gómól warile."

Yesu Kari Olmalpókal Bles Ninóp
(*Metyu 19:13-15; Luk 18:15-17*)

¹³ Ngibürr pamkolpama kari olmalpókal tübarrmülürr Yesuka, ibü singüldü tang amelóm. Da umulbain olmala ma ene kolpam we nagóp amarrugum. ¹⁴ Yesu ene kla nóma esenórr, da wa ngürsilüm bainürr. Wa umulbain olmaldó bóktanórr wagó, "Kari olmalpókala ki togob kürüka! E ibü burrmatgu, zitülkus Godón Kingzan Balngomól ibünse, inzan olmalpókal nidipko. ¹⁵ Ka yabü amkoman poko byaldóla: Godón Kingzan Balngomól koke nótó apadóda kari olomzan, sab kokean bangrine." ¹⁶ Wa ene olmalpókal tóbaka simarrur, darrpan-darrpandó tóba tang nis nómngyelórr, da ibü we bles ninóp.

Mórrel Pam
(*Metyu 19:16-30; Luk 18:18-30*)

17 Yesu akó tótókóm bupadlórrma kwatódó, da pama ugón tubsorr, wakósingül nülkamülürr oya obzek kwata, da imtinürr wagó, “Morroal Umulbain Pam, ka ia kaino [ngarkwat-koke arról] apadóm?”

18 Yesu oya we imtinürr wagó, “Ia ma kürü morroalbóka iade ngiklina? Darrü morroal olom babula, wata God tebea. 19 Ma Godón gida bóktan pokobóka umulóla wagó, ‘Ma darrü olom бүдүлүмүкү амкалгу, ma kol ó pam gómólgu, ma gómólgu, ma obae tiz bóktan adr-ratgu darrü olomankwata, ma ilklió бүлiон-гу, ma moba aipab nis morroal angón namülün.’ ”

20 Ene pama we bóktanórr wagó, “Umulbain Pam, ene tonarrdógab ka karimakur nóma namülnürrü, ka ini blaman gida bóktan poko amkoman amorrán namülnürrü.”

21 Yesu dümdüman oya ngakanórr akó Yesun [moboküpdü] ubi oyaka yarilürr. Da wa bóktanórr wagó, “Marü dóma wata darrpan klama. Ma ugó wam, moba blaman elklaza sel ninünümke, da mani sab elklaza-koke kolpam nülününümke. Sab igósidi marü mórrel ma kwitüm yarile. Da yao, kürüka tókyanke.”

22 Wa ene bóktan nóma arrkrurr; oya mólmóna tupürr. Wa gyaupükü we wamórr, zitülkus oya abün elklaza kwarilürr.

23 Yesu tóba umulbain olmal ngabkanórr akó ibüka bóktanórr wagó, “Sab kari müp koke yarile mórrel pamkolpamab Godón Kingzan Balngomóldó barrbünüm!”

²⁴ Oya umulbain olmala gübarirr aengóp ene bóktan pokodógab. Da Yesu akó bóktanórr wagó, “Kürü olmal, ene go kari müp ta kokea Godón Kingzan Balngomóldó bangrinüm!
²⁵ [Kamelan] nabea nil tótórrana bangrinüm, a mórrel paman ma amkoman nabeana Godón Kingzan Balngomóldó bangrinüm.”

²⁶ Umulbain olmala wirribóka gübarirr aengóp, da tibiób darrpan-darrpan we bamtinóp wagó, “Da ma ia sab nóto zid baine?”

²⁷ Yesu ibü dümdüman ngankónóp, bóktan we yalkomólórr wagó, “Pamakanankü gaodó ta kokea tómbapónóm, wata God tebea; zitülkus Godka ma blaman kla gaodómako.”

²⁸ Da Pita oyaka bóktanórr wagó, “Ma tur-
 rkrru, ki blaman elklaza oloknórró marüka atanóm!”

²⁹ Yesu bóktanórr ibüka wagó, “Ka yabü amko-
 man poko byaldóla: nadü oloma tóba müót basirr, zonaretal, bólbótal, aipab nis, olmal, akó tüp bimgüte kürüncü akó Godón Morroal Bóktananne, ³⁰ wa sab 100 münüm yazeble ene elklaza ini ngyaben tonarrdó. Wa sab abün inzan elklaza yazeble; müót basirr, zonaretal, bólbótal, aipal, olmal, akó tüp. Akó oya sab wirri müp aliön kwarile Godón zagetanne. Akó sab ugórr ne tonarra tame, wa ta sab ngarkwat-koke arról ipüde. ³¹ Abün singül kwata nidipako, sab ma solodó kwarile, ó abün solodó nidipako, sab ma singül kwata kwarile.”†

---

† **10:31** Ma müsirrğa ain bóktan Metyu 19:30 ngakanke. **10:31** Metyu 20:16; Luk 13:30

*Yesu Akó Aüd Ngim Tóba Búdülankwata
Bóktanórr*

(Metyu 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Yesu akó tóba umulbain olmalpükü Zerusalem wirri basirr kwatódó yarilürr, ola nóma bamselólórr. Yesu ibünkü wató singül apónórr. Umulbain olmala gübarirr aengóp, akó ibüka solkwat nidi tutalórr, ibü ta guma yazebórr. Yesu akó tóba 12 umulbain olmal tebe-tebe pokodó we imarrurr ibüka bóktanóm, oyaka sab ne klama tómbapóne. ³³ Wagó, “Tübarrkrru! Mi Zerrusalem bamseldakla. I sab kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pam, ibü tangdó ola küngrirre. Kürü büdül bóktan sab ola kókyerre, olgabi ama akó Zu-koke nidipko, ibü tangdó ugón küngrirre. ³⁴ I kürü sab we [tiz kangónórre], gwerr kótógnórre, akó karrkukus sye-i kyólnórre, da kürü kómkórre büdülümpükü. Aüd ngürr kakóm, ka sab ugón türsümulo büdüldügab.”

*Zeims a Zon, Ibü Bato Bóktan
(Metyu 20:20-28)*

³⁵ Zeims a Zon, Zebedin siman olom nis nidi namülnürri, Yesuka turrürri, da i bóktarri wagó, “Umulbain Pam, kibü ubi ma darrü kla sab tónggaponó kibünkü, ki ne klamóm batodamli.”

³⁶ Yesu ibü nümtinürr wagó, “Yabü ubi ka ia laró tónggaponó yabünkü?”

³⁷ Da i oyaka bóktan yalkomórri wagó, “Ma kibü ugó ok tió marü minggüpanan mórranom, darrüpa marü tutul kwata, darrüpa marü banól kwata, ma ne sab moba ene [wirri kómal zyón] marrgudü nóma mórran-mórran baino.”

³⁸ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “E umul-kókamli e larógóm batodamli. E ia gaodómamli ene müp ódódóm, ka ne müp ódóddóla? Da e ia gaodómamli ene wirri azidüdü bangrinüm, ka ne azidüdü bangrinüm kaindóla?”[‡]

³⁹ I bóktan yalkomórri wagó, “Ki gaodómamli.”

Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Amkoman, e ene müp sab idüdi, ka ne müp ódóddóla, da e sab ene wirri azidüdü bangrini, ka ne azidüdü bangrinüm kaindóla. ⁴⁰ A kürü gaodó kokea yabü ok ainüm mórranóm kürü tutul kwata akó kürü banól kwata. Sab God wató nókyene ene marrgu nis, wa nibióbkü kuri tónzapónórr.”

⁴¹ Da ene 10 ngarkwat umulbain olmala nóma barrkrrurr, ibü ngürsila yazebórr Zeims a Zon ibüka. ⁴² Da Yesu ibü blaman ngibaunürr tóbaka. Wa bóktanórr ibüka wagó, “E umulakla, Zu-koke nidipako, ibü amzyatórrón singüldü pama pamkolpam zirrbapón-bapón balngomóldako, akó ibü wirri pama ibü wirri arüngi balngomóldako. ⁴³ Da yabüka inzan babula. Nadü oloman ubi yarile wirri ngim bainüm yabü aodó, wa yabü blamanab popa tangbamtin pam ki yaril; ⁴⁴ akó yabükagab singüldü tótókóm nóto nóma yarile, wa yabü blamanab [leba zaget olom] ki yaril. ⁴⁵ Zitülkus módóga, ka, Pamkolpamab Olom nótokla, ta

[‡] **10:38** Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: Da e ia gaodómamli, i yabü baptaes nirre ene dadan tonarre kürüzan baptaes ainüm kaindako? Ene baptaes bainan küp módóga: azid aengóm ó бүдүлүм. **10:38** Luk 12:50 **10:42** Luk 22:25-26

10:43 Metyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26

igósidi koke tamórró igó, pamkolpama kürü popa tangamtin kwarile. Koke! Ka pamkolpam popa tangbamtinüm tamórró, kólba arról abün pamkolpamabkü darrem akyanóm, ibü arról akonóm kolae tonarrdógab.”

*Yesu Barrtimeiusün Ilküp Dólóng Nyónürr
(Metyu 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Yesu tóba umulbain olmal akó wirri pamkolpamab ngoropükü Zerriko wirri basirr nóma arrgrrat yarıllürr, darrpan ilküp murrbausürrün bato pama kwat kabledó mórran yarıllürr. Oya ngi Barrtimeius, Timeiusün olom. ⁴⁷ Barrtimeius nóma arrkrrurr wagó, Yesu Nazarret olom we kwat mamóanda, wa górrganóm bainürr wagó, “Yesu, [Deibidün] Olom, kürü gyaur kóse!”

⁴⁸ Abün pamkolpama oya agóp, da ilóp piküp bainüm. A wa ma górrganóm tai arüng ipadlórr wagó, “[Deibidün Olom], kürü gyaur kóse!”

⁴⁹ Yesu zamngólórr, da bóktanórr wagó, “Oya ngyaunam, ala ki tam.”

Da i ene ilküp murrbausürrün pam we ngyaunóp. I oya ilóp wagó, “Ma arüng ipa! Ugó bupa, Yesu marü ngyaunda.”

⁵⁰ Da wa tóba tumum mórrkenyórr we amaikürr, büsai we bupadórr, Yesuka we wamórr.

⁵¹ Yesu oya imtinürr wagó, “Ia marü ubi ka marünkü laró tónggaponó?”

Ilküp murrbausürrün pama bóktan we yalkomólórr wagó, “Umulbain pam, kürü ubi akó basenóma.”

⁵² Yesu oya yalórr wagó, “Ma ugó wam, marü moba amkoman banguna dólóng kuri mine.” Dümdüman oya ilküp nisa tomgorri, da wa Yesuka we akyanórr.

11

Yesu Kingzan Zerrusalem Wirri Basirrdü Bangrinürr

(Metyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Zon 12:12-19)

¹ Yesup Zerrusalem wirri basirr nóma ngorram yónónópma, i nis basirr we nómrannónóp, ngi Betpage akó Betani, [Olib Podo] kabadó, Yesu tóba umulbain olom nis ngaensingülan we zirrnápónórr, ² ini bóktanpükü wagó, “E ugó aurrám kókó yabü singül kwata ne basirrse. E kubó nóma bangrini, dümdüman e [donki] kyam eseni, sye-i amrókrrón, darrü pama koke ne klamdó kuri kasile ódódóm. Kubó agoamke, da ala sidüdamke. ³ Darrü oloma ne yabü nóma nümtine wagó, ‘E iade agodamli?’ kubó igó ilamke magó, ‘Lod ini klamóm sógóse. Da wa kalma büsai salkomóle.’ ”

⁴ Da i aurrürrí ó ene donki kyam i eserri kwat kabadó, müót mamtae minggüpanan, sye-i amrókrrón. I enezan ago namülnürrí, ⁵ ngibürr pamkolpama nidi bórrang kwarilürr, ibü nümtinóp wagó, “Yabü ia laró dümdüma we donki kyam agom?”

⁶ I bóktan we yalkomórri Yesu ibü enezan nyalórr, da ene pamkolpama ibü we ok ninóp tótókóm ene donki kyampükü. ⁷ Ene donki kyam we sidódrri Yesuka. I tibiób tumum

mórrkenyórr we nüdratrri ene donki kyam kwitüm. Yesu donki kyamdó we kasilürr, da oya kwitüm mórran-mórran bainürr. ⁸ Wa enezan wamlórr, abün pamkolpama tibiób tumum mórrkenyórr we zursilürr kwatódó oya morroal apadóm. Ngibürra pórngaepükü kari nugup tiz singgalgónóp, kwatódó apapdó kla, da Yesun kwatódó we zursilürr. ⁹ Singül kwata nidi ogoblórr akó solkwat nidi zutalórr wirri bóktane we yagürnóp wagó,

“Mi Godón yagürnórrre!”*

Wa bles airrüna, Lodón ngidü nóto tótókda.

¹⁰ Ngaen mibü ab king [Deibidzan] balngomól yarilürr, oya bobat Yesu mibü sab inzan balngomól yarile! God ene ngürr sab bles ine!

Mi Wirri Kwitüm Godón yagürnórrre!”

¹¹ Yesu Zerrusalem abzilürr, akó [Godón Gyabi Müótan] kal akólórrón pul basirrdü we ban-grinürr. Wa ola blaman elklaza ngabkan yarilürr. Da wa tóba 12 umulbain olmalpükü we alkomólórr Betani basirrdü, zitülkus irrüba amzik kari poko yarilürr.

*Yesu [Pig] Nugup Kolae Wyónürr
(Metyu 21:18-19)*

¹² Darrü ngürr, i Betani nóma amgütóp, kwat-kwat Yesun aloa ipadórr. ¹³ Wa osenórr, wirri kandógab, darrü pig nugup, pórngaea

---

* **11:9** Mi Godón yagürnórrre, Grik bóktane ma inzan an-grirrüna: osana. Ini Ibrüna bóktan opora. Oya küp módóga: (kibü) zid tinünüm errkyadan. Zu pamkolpama Godón agür koralórr ini bóktan opore.

ngalaorrón warilürr. Da wa we wamórr ngakanóm wagó, oya küp ia asiko. Wa nóma wamórr oya minggüpanan, wa pórngaeen nósenóp, zitülkus ene oya amkoman waon ngarkwat koke warilürr. ¹⁴ Yesu ene nugup wyalórr wagó, “Darrü oloma sab myamem darrü küp koke elo-e marükagab.” Da oya umulbain olmala arrkruúp.

Yesu Pamkolpam Kolabütan Yarilürr Godón Gyabi Müótan Kal Akólórrón Pul Basirrdü (Metyu 21:12-17; Luk 19:45-48; Zon 2:13-22)

¹⁵ I Zerrusalem nóma babzilürr, Yesu Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü ban-grinürr. Wa ene kolpam kolabütanóm we bainürr, nidi sel bain akó nidi bumióg kwar-ilürr. Mogob pamkolpamab mani nidi sensi bangón kwarilürr, Yesu ibü tógal okaka we izazilürr. Gainao póyae nidi sel bain kwarilürr, ibü mórran klampükü ta izazilürr.† ¹⁶ Wa darrü olom koke ki ok ine elklaza amarrum Godón Gyabi Müótan pul basirrana. ¹⁷ Wa kolpam we umul bain yarilürr wagó, “Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, ‘Kürü Müót sab wata inzan ngilian kwarile wagó, pamkolpamab tóre müót blaman bwób-bwóbabkü.’ A e ma igó kuri inane, wamaka gómól pamab ban bwóbe!”

¹⁸ Wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pama nóma barrkrrurr ini bóktan, i ma ngibürr kwat byamkünónóp oya amkalóm. Zitülkus

† **11:15** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 21:12-13 ngakanke.

11:17 Aesaya 56:7; Zerremaea 7:11

módóga, i oya gum kwarilürr, zitülkus blaman pamkolpama gübarirr aengóp oya umulbaindügab.

¹⁹ Abüsa bótaom nóma kain yarilürr, Yesu tóba umulbain olmalpükü ene wirri basirr we amgatórr.

Ene Pig Nugup Búdulo
(Metyu 21:20-22)

²⁰ Darrü irrbianande, i nóma togoblórr kwatana, i osenóp ene pig nugup. Wa búdül warilürr tai simkündügab kókó ta solo amrran.

²¹ Pitan ngambangólórr Yesun ene bóktan pokoa, da wa Yesuka bóktanórr wagó, “Iba, ma ngaka! Umulbain Pam, ma ne pig nugup zomórra, odalda!”

²² Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Amkoman yangunam Godón. ²³ Ka yabü amkoman poko byaldóla: darrü oloma ne ini podo igó nóma ile wagó, ‘Ma ugó bupa, da moba bumanik maludü,’ a ene oloman moboküpdü abün-abün gyagüpitótók koke kwarile, a wa amkoman yangune wagó, wa ne poko bóktóne sab amkoman tómbapóne, da ene oloma sab ene kla igósidi esene. ²⁴ Ini zitülkUSDü, ka yabü igó byaldóla, e tóredó ne klamóm yatoane, amkoman yangunamke e ene kla kuri ipüdane, da e igósidi sab esenane. ²⁵ Akó e nóma tóre kwarilo, e pamkolpamab kolae tonarr barrgon kwarilünke, i yabüka ne kolae tómbapóndako.

Ene igósüm, yabü kolae tonarr yabü kwitüm Aba sab ta igósidi norrgorre.”‡

*Amtin Bóktan Poko Yesun Zagetankwata
(Metyu 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Yesu tóba umulbain olmalpükü akó Zerusalem abzilürr. Wa Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü nóma agóltagól yarilürr, wirri prrist, Mosesón gida umulbain pam, akó [balngomól byarmarr pama] oyaka we togobórr. ²⁸ Da we imtinóp wagó, “Ma ini elk-laza ia nadü balngomól arüngi tómbapóndóla? Marü ini arüng ia nóto mókyanórr ini elk-laza tómbapónóm?”

²⁹ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Ka yabü dar-rpan bamtin bóktan poko bamtindóla. Kürüka morroal bóktan kóbó salkomólam, da ka yabü umulüm igósidi adrrüto, ka ini elk-laza nadü arüngi tómbapóndóla. ³⁰ Kürü küzazilam: Zonón [baptaes baina] ia kwitümgab tamórr, ta ia pamdógab?”

³¹ I tibiób ini bamtin bóktan pokoankwata we apón kwarilürr wagó, “Mi ne igó nóma kwarilo wagó, ‘Kwitümgab,’ wa kubó mibü tümtirre wagó, ‘Da e ma oya amkoman angunüm koke iade koralnórró?’ ³² A mi ne igó nóma kwar-ilo igó, ‘Pamdógab,’ pamkolpam kubó ngürsil

---

‡ **11:25** Ngibürr Grik bóktane tange wibalómórrón pebadó, atang opor 44 asine. Igó bóktanda wagó, “A e ne ibü kolae tonarr koke nóma norrgonane, yabü kwitüm Aba ta sab igósidi yabü kolae tonarr koke norrgorre.” (Metyu 6:15) **11:25** Metyu 6:14-15

kwarile mibüka.” (Ene wirri pama pamkol-pamab gum kwarilürr, zitülkus blaman pamkol-pama Zonón igó yangunóp wagó, wa amkoman prropeta.) ³³ Da i bóktan we yalkomólóp Yesuka wagó, “Ki umul-kókakla.”

Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Ka ta yabü koke nüzazilnümo igó, ka ini elklaza ia nadü arüngi tómbapóndóla.”

12

[Grreip] Apap Ngakan Pamab Alap-alap Bóktan
(*Metyu 21:33-46; Luk 20:9-19*)

¹ Yesu bók्यानórr wirri pamdó* alap-alap bóktan wagó, “Darrü pama abün grreip zid iritürr tóba tüpdü. Ene kakóm, wa kal akólórr. Wa kugupi ilüngürr ene grreip ngórr mor amóngóm, da wa barrk्यानan kwit azil müót elórr, tóba grreip kaldó olgab azilüm. Da wa ene grreip apap ngibürr ngaon pam nókyenóp ngakanóm tibiób darremóm akó tóbankü. Tüób ama aibwób wamórr. ² Grreip ngórr abül tonarr nóma semrranórr, wa tóba darrü [leba zaget] pam we zirrapónórr ene pamdó, grreip apap nidi ngakan kwarilürr, ngibürr grreip ngórr azebóm ene apapdógab. ³ A i ene leba zaget pam amigóp, dom apónóp, da popa we zirrapónóp tang küpan. ⁴ Ene apap aba akó darrü leba zaget pam we zirrapónórr. I oya singülan we emkólóp akó oya kolae büódan poko tómbapónóp. ⁵ Wa akó darrü leba zaget pam we

* **12:1** wirri pamdó: Ma 11:27 ngakanke.

zirrapónórr. I oya бүдүлүмпүкү we emkólóp. Wa abün leba zaget pam we zirrapónóp. Ene grreip apap ngakan pama ngibürr zaget pam dom napónóp ó ngibürr бүдүлүмпүкү okralórr. ⁶ Dómdóm dama aban tóba darrpanan mobokүpdü siman olom yarilürr. Da wa oya zirrapónórr ibüka ini gyagүpitótókpүкү wagó, 'I күрү olom sab morroal tonarre yangórr.' ⁷ Ene grreip apap ngakan pama ma tibióbka igó bóktónóp wagó, 'Ene olom módóga, ini grreip apap sab nótó ipüde. Yao! Mi erkya бүдүлүмпүкү amkaldakla ó oya aban elk-laza ama mibü kwarile aban бүдүлү kakóm!' ⁸ Da módóga, i oya siman olom we amigóp, бүдүлүмпүкү we emkólóp, ó oya бүб apap kalkuma we amaikóp.

⁹ "Ene grreip apap aba ia laró tónggapóne? Wa sab түөб tame, da ene grreip apap ngakan pam sab ekrróne бүдүлүмпүкү a ene apap ama ngibürr pam nókyerre ngakanóm. ¹⁰ E ta ini poko күрүkwata etónggarre Godón Wibalómórrón Bóktandó wagó,

" 'Müót balmel pama ne ingүlkүp† alzizi amaiknóp,
errkya ma ene müótan zirrgүpdü ingүlkүpüm wató kuri baine.

¹¹ Lod ini kla түөб tónggapónórr,
da mibü ilkүpdü kari morroal ta kokea! "

¹² Wirri prrist, Mosesón gida umulbain pam, akó [balngomól byarrmarr pama] kwat

† **12:10** ingүlkүp: Isrrael pamkolpama müót ingүlkүpi balmel koralórr, da müót wata amoanda. Mibü müót wa talkuma amoanda. **12:11** Wórr Peba 118:22-23

we yamkünónóp Yesun amiógüm, zitülkus i umul bainóp wagó, Yesu ini alap-alap bóktan ibükwata adrratlórr. A i ma pamkolpamab gum kwarilürr. Da módóga, i oya we amgütóp ó we ogobórr tibiób kwata.

*Amtin Bóktan Poko Taks Maniankwata
(Metyu 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ Wirri pama ngibürr Parrisi akó Errodón‡ mamooan pam Yesuka zirrnáponóp, Yesun amiógüm tóba bóktandógab. ¹⁴ I oyaka babzilürr, da we bóktónóp wagó, “Umulbain Pam, ki umulakla wagó, ma amkomanla akó pamkolpamab gyagüpitótóka marü koke gum-guman ngitandako. Ki umulakla zitülkus, ma blaman pamkolpam, ia wirri pam, kari pam, wata darrpan ngarkwatódó ngabkandóla, a ma Godón kwat amkoman umul byóndóla pamkolpamdó.”§ I oya imtinóp wagó, “Mibü gidadógab ia taia Sisan* taks mani aliónum, ta ia koke? Mi ilirres ó ta ia koke?”

¹⁵ A Yesu ma umul bainürr, i wata taepurrane bóktan kwarilürr,† da ibü nilóp wagó, “Ia e kürü kólba bóktandógabi amiógüm iade kaindakla?”

---

‡ **12:13** Errod Galili prrobins alongomól pam yarilürr Rrom kingankü. § **12:14** I Yesuka mis bóktan wazeblórr, oya saul ainüm.

* **12:14** Sisa: Rrom pamkolpama tibiób king Sisabóka ngiblian kwarilürr. Mórrke-mórrke módóga: Caesar ó Emperor. Wa ngaen blaman Isrrael pamkolpamab tüp tóbankü yazebórr. Ene tonarrdó, wa ma igósidi blaman Isrrael pamkolpamab kingüm bainürr. † **12:15** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 22:18 ngakanke.

Darrü [silba] mani küp‡ ala sidüdam, ka kóbó ngakanón.”

¹⁶ I oyaka darrpan küp we idüdüp, da wa ibü nümtinóp wagó, “Ia noan obzeke akó ngi?”

I oya bóktan we yalkomólóp wagó, “Sisan.”

¹⁷ Da Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Sisan ne klamko, Sisan ilinamke, akó Godón ne klamko, Godón ilinamke.”

Da i gübarirr aengóp Yesun bóktanankwata.

*Amtin Bóktan Poko Búdülab Barsinankwata
(Metyu 22:23-33; Luk 20:27-40)*

¹⁸ Ngibürr [Sadusi pama] Yesuka togobórr amtin bóktan poko amtinüm, amkoman moboküpi koke. Ini pama igó bóktan kwarilürr wagó, pamkolpama sab koke tübarsile büdüldügab. I Yesuka we bóktónóp wagó,

¹⁹ “Umulbain pam, Moses igó gida bóktan poko wialómórr mibünkü, Zu pamkolpamabkü wagó, ‘Paman narezoreta ne nóma nurrótóke olmal basen-koke, ene pama sab ene kóble ki zumióg, olmal balngenóm tóba büdül narezoretan ngidü.’

²⁰ Da módóga, ngaen 7 zonaretalpükü pam kwarilürr. Nareta kol zumiógürr, da wa nurrótókórr, olmal-koke. ²¹ Olgabi, naretódógab nótó tókyalórr, naretan kóble zumiógürr, da nurrótókórr. Akó aüd ngim siman oloma zumiógürr akó nurrótókórr.

²² Blaman ene 7 zonaretalpükü pama zumgütóp, ibü olmal

---

‡ **12:15** silba mani küp, Grrrik bóktane ma inzan angrirrüna: denarius. Ene tonarr, darrpan zaget pama darrpan ngürr nóma zaget yarile, wa darrpan denarius ipüde. **12:18** Apostolab Tórrmen 23:8 **12:19** Duterronomi 25:5

babul. Dómdóm ene kóblea ta we nurrótókórr.
²³ Sab бүдүлдүgab barsin tonarrdó, ia wa sab tai noan kol warile? Ki ene poko amtindakla, zitülkus ene 7 blamana oya zumigóp.”

²⁴ Yesu ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “E kle-kle gyagüpi tótókdakla! E umulakla iade? Zitülkus módóga, e umul-kókakla Godón Wibalómórrón Bóktan akó Godón arüng.

²⁵ Бүдүла nóma түbarsile arróldó, i sab myamem tibiób koke bumiógnórre, a i ma sab inzan kwarile wamaka kwitüm anerruako. ²⁶ Ka akó igó poko bóktanón бүдүlab barsinankwata. E ta Mosesón pebadó etóngarre, kari nugupan baeb póepdó, God Moseska ia bóktanórr wagó, ‘Ka Eibrra-amón God, Aesakón God, akó Zeikobón God.’ § ²⁷ Wa бүдүл pamkolpamab God koke-e, a wa arról pamkolpamab Gode. E wata amkoman kle-kle gyagüpi tótókdakla!”

*Godón Wirrian Gida Bóktan Poko
 (Metyu 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Darrpan Mosesón gida umulbain pam ola asi yarilürr, ibü ikik bóktan nótó arrkrrurr. Wa umul yarilürr wagó, Yesu ibüka morroal bóktan yalkomólórr. Da wa Yesun amtinüm we tamórr wagó, “Ia wirrian nadü gida bóktan pokoa, ngibürr Godón gida bóktan pokodógab?”

²⁹ Yesu bóktan yalkomólórr oyaka wagó, “Wirrian gida bóktan poko módóga, ‘Isrrael, түbarrkrru! Lod, mibü God, wata darrpan

---

§ **12:26** Eibrra-am, Aesak, akó Zeikob, ibü бүба ngaen nurrbarinürr, da ibü samu ma arrólako Godón bwóbdü. **12:26** Bazeb Tonarr 3:6 **12:28** Luk 10:25-28

God watóka. ³⁰ Marü [moboküpdü ubi] asi ki yarilün Lodka, marü God, moba dudu moboküpi, dudu samu-i, dudu gyagüpitótóke, akó dudu arüngi.’ ³¹ Nis ngim gida bóktan poko módóga, ‘Marü moboküpdü ubi moba minggüpanandó ne olome* inzan ki yarilün, marü moboküpdü ubi mobakazane. Myamem darrü wirri gida bóktan poko babula ini nis gida bóktan pokodógab.’ ”

³² Ene Mosesón gida umulbain pama Yesuka bóktanórr wagó, “Ma morroal bóktan salkomóla kürüka, Umulbain Pam; wa amkoman mazan bóktóna. ‘Wata darrpan God watóka, darrü God myamem babula. ³³ Marü moboküpdü ubi asi ki yarilün Godka dudu moboküpi, dudu gyagüpitótóke, akó dudu arüngi, akó marü moboküpdü ubi moba minggüpanandó ne olome inzan ki yarilün, marü moboküpdü ubi mobakazane.’ Kari morroal kokea ini nis gida bóktan poko nis apadóm. Ma ini nis gida bóktan poko nis koke nóma nüpüdo, ma Godón darrü [urdü amsel lar] akó dudu bongan [gyaur kla] sab enan ilino, zitülkus wa igósidi bagürwóm koke yarile marüka.”

³⁴ Yesu nóma esenórr, ene oloman bóktan kari morroal koke yarilürr, wa oyaka bóktanórr wagó, “Ma Godón Kingzan Balngomóldógab aibwób-kokela.”

12:29 Duterronomi 6:4 * **12:31** minggüpanandó ne olome wa blaman pamkolpambóka apónnda, ma nibiób amorrándóla.

12:31 Lebitikus 19:18 **12:32** Duterronomi 4:35 **12:33** Oseya 6:6

Ene solkwat, i gum kwarilürr Yesun ngibürr poko amtinüm.

*Amtin Bóktan Poko Ene [Kerrisonkwata]
(Metyu 22:41-46; Luk 20:41-44)*

³⁵ Yesu [Godón Gyabi Müótüdüzan] nóma umul bain yarilürr, wa bóktanórr wagó, “Gida umulbain pama igó iade bóktandako wagó, ene Kerriso, wa [Deibidün] olome? ³⁶ Godón Samua king Deibidün igó tangamtinürr ini bóktan wialómóm wagó,

“ ‘Lod God igó bóktanórr kürü Lodódó† wagó,

“Ma ae mórra kürü tutul tangdó,

kókó ka sab marüka nidi bóka bamgündako,

marü wapór-o lorodó irrbuno.” ‡

³⁷ Deibid tüób Kerrison ngilianórr wagó, ‘Lod.’ Da Kerriso Deibidün olom iadea?”§

Wirri pamkolpamab ngoroa Yesun bóktan arkrürru kwarilürr barnginwómpükü.

*Yesu Pamkolpam Arüng Ikik Nókrrónóp,
Mosesón Gida Umulbain Pamabbóka
(Metyu 23:1-36; Luk 20:45-47)*

³⁸ Wa ibü nóma umul ninóp, wa bóktanórr wagó, “E umul-umul kwarilün Mosesón gida umulbain pamabkwata. I ubi baindako tibiób kokrrapan mórrkenyórrpükü agóltagólóm akó pamkolpama ibü morroal ngürr bóktan aliönüm

† **12:36** kürü Lod wa [Mesayabóka] apónnda. ‡ **12:36** Ini bóktanán küp módóga: marüka nidi bóka bamgündako, ka sab blaman [ut-ut ninünümo] marünkü. **12:36** Wórr Peba 110:1;

Bwób Zitül 3:15 § **12:37** Yesun amtin bóktan poko igó yarilürr: Yesu Deibidün бүдүл kakóm tómtómólórr. Da Yesu Deibidün Lod iade yarilürr?

pul basirrdü. ³⁹ I ta ubi bairdako wirri pamab mórran pokodó mórranom mibü kwóbbazen müótüdü akó mórranom wirri pamab mórran bwóbdü alongalo tóredó. ⁴⁰ I gómól tizi kóbleab müót akó elklaza azebdako akó kokrrap tóre bakodako pamkolpama basenom. Ini pama sab [kolaeen darrem] kari koke ipüdorre Godkagab.”

Kóblea Wirri Gyaur Kla Godón Ekyanórr
(Luk 21:1-4)

⁴¹ Yesu we mórran-mórran bainürr Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü, pamkolpama mani ne arrbün kwarilürr, da wa ibü ngabkan yarilürr. Abün mórrel pamkolpama wirri ngarkwat mani urrbulürr. ⁴² Darrü elklazakoke kóblea natókórr, da wa nis kari mani küp nüngrinürr, ngibürr toea amrran ngarkwat. ⁴³ Yesu tóba umulbain olmal ngibaunürr tóbaka, da bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: ini elklazakoke kóblea barrkyanan ingrine ene mani arrbün klamdó, nidi sirrbürr, ibü blamandógab. ⁴⁴ Ka ini poko bóktóna, zitülkus blaman ini pamkolpama tibiób mórreldógab irrbürr. A ini elklazakoke kóblea, wa blaman we kla ingrine, tóba ngyaben ne klame ki idüde.”

13

Yesu [Godón Gyabi Müót] Kulainankwata Bóktanórr
(Metyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu Godón Gyabi Müótüdügabizan tubrranórr, oya darrpan umulbain pama we

bóktanórr wagó, “Umulbain Pam, ngaka! Ma ini amkoman wirri ingülküpa ó amkoman wirri müót ngankónónóm!”

² Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “Ma ini ne wirri müót basendóla? Sab darrü ingülküpa aini kokean bamine tóba pabodó. Blaman sab amarrón kwarile ama tüpdü.”

Elna Ngürrab Tómbapón Tulmil
(Metyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Ene kakóm, Yesu [Olib Pododó] mórralórr, Godón Gyabi Müót dakla kabe. Da Pita, Zeims, Zon, akó Endrru oya amtin kwarilürr tibi-tibi pokodó. ⁴ Oyabóka wagó, “Ma kibü tüzazilnüm ini klama sab nóma tómbapórrre? Akó kibü sab laróga umul-umulan ngisitirre igó, ini elklaza tómbapónóm baidasko?”

⁵ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “E umul-umul kwarilün, sab darrü olom ok ain-gu yabü ilklió büliónüm ibü amkoman bangunüm. ⁶ Abüna sab kürü ngidü togoble igó bóktankü wagó, ‘Ka watókla, ene [Kerriso], e noan akyandakla.’ I sab abün pamkolpam ilklió nüliónórrre. ⁷ Da e arrkürrgu e igó nóma barrkrrulo wagó, bwób-bwóba tibiób bókrrandako, akó ngibürr bóktan gazirrankwata. Ini klama sab ki tólbaelnóm Godón tóba bóktan ngarkwatódó, a tüpan blakón tonarr wa küsila. ⁸ Darrü kantrri pamkolpama sab darrü kantrri pamkolpampükü bókrrale. Darrü kingan gazirr pama sab darrü kingan gazirr pampükü gazirr kwarile. Bwób-bwób sab tüpa mórrbaeng yarile akó wirri ku kwarile. Ini elklaza sab inzan kwarile, wamaka

kola ngaen-gógópan azid nóma apadódo marrna bain minggüpanan. Ene azid ngaen-gógópan karia, ama solkwat tai wirri baile.

⁹ “E yaib umul-umul kwarilünke! Yabü sab wirri pamab tangdó urrbule kotóm. Yabü sab ola okrrale tibiób kwóbbazen müótüdü. Kürübókamde e sab kotóm bórrongo gabena akó king, ibü obzek kwata, ibüka Morroal Bóktan amgolóm kürükwata. ¹⁰ Da blakón ngarkwata solkwat ki tam, e akó ngibürr pamkolpama ngaen-gógópan Morroal Bóktan kürükwata amgolólamke blaman bwób-bwób. ¹¹ I sab yabü kotódó nóma imarrunórre akó wirri pamab tangdó irrbürre, e singül kwata gyakolaegu e sab ia poko bóktónane. Ene tonarrdó, bóktónamke wata Godón Samua sab yabü ne bóktan nülirre. Zitülkus módóga, yabü kubó ne bóktan yarile, yabü yabióbankagab koke yarile. Ene bóktana sab Godón Samudügab tame. ¹² Pamkolpama sab tibiób zonaretal wirri pamab tangdó urrbule бүдүлдү arrbünüm, akó abala ta sab dadanzan kairre tibiób olmaldó. Olmala sab tibiób aipalabaldó bóka bamgün kwarile akó ibü ta sab inzan wirri pamab tangdó urrbule бүдүлдү arrbünüm. ¹³ Blaman pamkolpama sab yabü alzizi zomale, zitülkus e kürü mamóandakla. A kürü amkoman angunüm karkukus nótó zamngólda kókó blakón tonarrdó, God sab oya zid ine.”

Ngazirr Kla

(Metyu 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 Yesu akó bóktanórr tóba umulbain olmaldó wagó, “E sab ngazirr kla esenane, ene pokodó zamngólórrón, zamngól-koke bwóbdü.* Ene ngazirr klama sab ene poko amkoman [tómanan] ngitine Godón ilküpdü.” (Atang olom nótoke, wa ini bóktanán küp tai ki sipa!) “Ini klama sab nóma tómbapóne, Žudiam nidipako, sab podopükü bwóbdü ki busunüm. 15 Mórrkakak kwitüm ne olome,† wa koke ki abi ó tóba müót kugupidü koke ki bangri darrü kla apadóm. A wa büsai ki buso tóba zid bainüm. 16 Ngaon bwóbdü ne olome, koke ki alkomól tóba müótüdü, tumum mórrkenyórr apadóm. A wa büsai ki buso. 17 Sab kari kolae koke yarile ene ngürrdü bikómpükü akó ngómrin kolabkü! 18 E inzan tóre bako kwarilün Godka wagó, ini kolaea koke ki tómbapó güb melpaldó. 19 Zitülkus módóga, ene ngürran ne müpko sab kari kolae koke kwarile, pamkolpama koke kuri ne kla azid aengóp, ngaen zitüldügab, God ini tüp nóma tónggapónórr, kókó errkya. Myamem akó inzan kla babul yarile. 20 Lod ene kolae ngürrab ngarkwat sab tugup tünggürre. Wa ne koke nóma ki tugup tünggürre, darrü oloma kokean ki zid baine. Tóba alearrón pamkolpamab gyaurdügab, wa ene kolae ngürr sab igósidi tugup tünggürre.

21 “Darrü oloma ne yabüka igó nóma bóktóne wagó, ‘Ngakónam, ene Kerriso yóni!’ ó

---

* **13:14** Ini bóktana Godón Gyabi Müótbóka apónða. **13:14** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 † **13:15** Ene tonarrdó mórrkakak tap-tap kwarilürr akó pamkolpama ola mórran kwarilürr. **13:15** Luk 17:31 **13:19** Daniel 12:1; Okaka Amzazirrün Kla 7:14

'Ngakónam, ene Kerriso módóga!' - oya bóktan amkoman angun-gu. ²² Zitülkus módóga, obae kerriso akó obae prropeta sab togoble. I sab [wirri tulmil] akó [basen-koke tórrmen] tómbapón kwarile pamkolpam ilklió büliónüm kle-kle kwatódó tótókóm. I ta Godón alearrón pamkolpam ilklió büliónüm kain kwarile. ²³ E umul-umul kwarilün, zitülkus ka yabüka ngaengógópan blaman bóktan kuri pupo ninünüma!

*Pamkolpamab Oloman Alkomól Tonarr
(Metyu 24:29-31; Luk 21:25-28)*

²⁴ "Da ene ngürrdü, ene müp tonarr kakóm, abüsa sab tümünüm baine. Melpalan ta sab zyón myamem babul yarile. ²⁵ Wimurra sab pülpüdügabi tóbalókle, akó pülpüdü ne arüng klamko, i sab mórrbaengóm bairre akó i tibiób pabo sab bingütörre. ²⁶ I sab kürü ugón kóserre, Pamkolpamab Olom nótokla, pülpül pokopükü tótókde, kólba wirri arüng akó kómal zyónpükü. ²⁷ Ka sab kólba anerru ugón zirrtapónónómo blaman bwób-bwób ini tüpdü, solomamtaedó, bolmüótüdü, malubarrdó akó dorrmetódó, Godón alearrón pamkolpam dar-rpan pokodó dakasum."

*[Pig] Nugupan Alap-alap Bóktan
(Metyu 24:32-35; Luk 21:29-33)*

²⁸ Yesu wagó, "Kya pig nugupa yabü kóbó ki umul ninünüm alap-alap bóktane. Oya il

---

13:24 Aesaya 13:10; Izikiel 32:7; Zo-el 2:10, 31; 3:15; Okaka Amzazirrün Kla 6:12   **13:25** Aesaya 34:4; Zo-el 2:10; Okaka Amzazirrün Kla 6:13   **13:26** Daniel 7:13; Okaka Amzazirrün Kla 1:7

tiza óe-óe akó saul nóma bairre, akó küsil pórngaea bamgolóm nóma bairre, da e umul kwarilo wagó, pail‡ minggüpanana. ²⁹ Da enta inzana, e ini basen-koke elklaza tómbapónde nóma nósenane, e sab umul kwarilo wagó, Pamkolpamab Olom alkomól kari pokoa, wa kuri tame kókó mamtaedóma. ³⁰ Ka yabü amkoman poko byaldóla: ini lüólan pamkolpama sab kokean nurrbarine, kókó ini blaman elklaza sab tómbapórrre. ³¹ Túp a pülpüla sab bamrüki, a kürü ne bóktane sab kokean bamrüke.

*Darrü Olom Umul Babula Ngürr akó Abüs Kúp
(Metyu 24:36-44)*

³² “Darrü olom umul babula ene ngürr ó abüs kúp ngarkwat nóma semrróne. Kwitüm anerru ta umul kokeako. Akó ka, Aban olom nótókla, ta umul-kókla. Wata Ab umul tebease. ³³ E umul-umul akó aerr kwarilün, zitülkus e umul-kókakla kürü alkomól tonarra wa nóma tame. ³⁴ Wa sab inzan yarile, wamaka darrü pama tóba müót amgatódase darrü bwóbdü tótókóm. Wa tóba [leba zaget] pam balngomól arüing nülrre elklaza ngabkanóm. Wa darrpan-darrpan zaget nülrre tómbapónóm, akó wa mamtae ngakan pam ingrine azilüm. ³⁵ Da e ta azil kwarilün, zitülkus e umul-kókakla müót pama sab nóma tolkomóle, aprrapórr tai abüsa mórran kakóm, irrüb zokrrok, sisa anin küsil, ó abüsa nóma tübanike. ³⁶ Wa ugósan ne nóma tolkomóle, wa

---

‡ **13:28** pail, Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: urur melpal. Mórrke-mórrke módóga: summer. Isrrael bwóbdü küsil pórngaea bamgoldako urur melpal kari poko nómadako.

13:34 Luk 12:36-38

yabü utüdi koke ki tómrrónónóm. ³⁷ Ka yabü ne poko byaldóla, da ka blaman pamkolpamdó bóktandóla wagó, e azil kwarilün!”

14

Yesun Búdül Bóktan Ingrinóp

(*Metyu 26:1-5; Luk 22:1-2; Zon 11:45-53*)

¹ [Búdül Kórzyón Tóre] akó [Ist-koke Brred Tóre] dómdóm nis ngürr nóma namülnürri, wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pama bóktan we tónggapón kwarilürr Yesun amiógüm piküpan akó búdülümpükü amkalóm. ² Tibióbbóka wagó, “Mi ini poko tóre tonarrdó koke tónggapórrre, zitülkus pamkolpama sab mibüka ngürsilüm kena bainünüm.”

Darrpan Kola Morroal Ilang Idi Yesun Singüldü Ekanórr

(*Metyu 26:6-13; Zon 12:1-8*)

³ Yesu ugón Saemonón müótüdü yarilürr, Betani basirrdü. Saemon tüób ngaen soso azid pam yarilürr. Yesu nóma alo yarilürr, darrü kola ugón katókórr. Wa darrü wirri darrem ingülküpi* tónggapórrón bele sidódürr, morroal ilang idipükü, [kolkal] nade† tónggapórrón. Kari darrem idi koke yarilürr. Ene kola bele taepurr amkenórr, da ene idi Yesun singüldü we ekanórr. ⁴ Ngibürr pamkolpama ngürsilüm

---

14:1 BazeB Tonarr 12:1-27 * **14:3** wirri darrem ingülküp, Mórrke-mórrke módóga: alabaster. † **14:3** nad darrü kari nugupan simküdügab tónggapórrón yarilürr. Mórrke-mórrke módóga: nard.

bainóp, da i darrpan-darrpan we bóktan kwar-ilürr wagó, “Wa ia laró zitülkusdü popa akando ini morroal ilang idi? ⁵ Ini idi ne nóma ki sel irre 300 silba mani kúpüm, da ene mani kúp ama elklaza-koke kolpam ki nülirre.”‡ Ene kol wirribóka zwagóp.

⁶ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Oya olkomólam! E oya larógóm müp akyandakla? Wa amkoman morroal tonarr tónggapóne kürüka. ⁷ Zitülkus módóga, elklaza-koke kolpam sab yabüka metat ae kwarile, akó yabü ubi nóma yarile, e ibü sab tangnamtinamke. A ka wa sab yabüka metat ae koke namulo. ⁸ Wa umul ne klamo, wa wata we kla tónggapóne. Wa ene morroal ilang idi kürü bübdü igósidi ekóne, zitülkus wa kürü büb morroal ine, gapókdó angrin ngarkwat sab nóma semrróne. § ⁹ Da ka yabü amkoman poko byaldóla: sab ne kürükwata Morroal Bóktan nótó amgol yarile ini tüpdü, wa ta sab ini poko adrrüte, ini kola ne poko tónggapóne. Pamkolpama sab oya igósidi gyagüpi zamaniknórre.”

Zudas Ubi Bainürr Yesun Wirri Pamab Tangdó Angrinüm

(Metyu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Da módóga, Zudas Iskarriot, darrü Yesun 12 umulbain olmaldógab, we wamórr wirri prristdü, Yesun ibü tangdó angrinüm. ¹¹ I ene

‡ **14:5** Ene darrem wirri yarilürr darremdógab darrpan kari zaget pama ne darrem yazebórr darrpan pail kugupidü. **14:7** Duterronomi 15:11 § **14:8** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 26:12 ngakanke.

bóktan nóma barrkrurr, i wirri barnginüm we bainóp, da i oya [alkamül-koke bóktan] ekyenóp mani akyanóm. Da módóga, Zudas kwat we yamkülürr Yesun ibü tangdó angrinüm.

Yesu Tóba Umulbain Olmalpükü Büdül Kórzyón Alo Elorr

(Metyu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Zon 13:21-30)

¹² Ngaen-gógópan Ist-koke Brred Tóre ngürrdü, Zu pamkolpama [sip] kupo nóma ekrrónóp Büdül Kórzyón Tóreankü, Yesun umulbain olmala oya imtinóp wagó, “Marü ubi, ki nubó ogobo alo kla tómbapónóm marünkü Büdül Kórzyón Tóre alo alom?”

¹³ Yesu tóba nis umulbain olom nis we zirnapónórr, igó bóktanpükü wagó, “Ugó bangri-nam Zerrusalem wirri basirrdü, da darrü pama kubó yabü tómróné mariti tónggapórrón nae bele ódódde tóba tupodó. Kubó oyaka solkwat akyalamke. ¹⁴ Wa ne müótüdü bangrine, da ene müót olom kubó ilamke magó, ‘Umulbain Pama marü ini bamtin bóktan poko kúmtine wagó, “Kürü alongalo marrgu ia nega, ka kubó ene Büdül Kórzyón Tóre alo ne elo-o kólba umulbain olmalpükü?” ’ ¹⁵ Da wa kubó yabü nómtylene darrü ene müótan wirri marrgu, kwitana paugdü, morroal tónggapórrón. Blaman alongalo elklaza akó mórrakós olamako. Da ola kubó blaman elklaza tómbapónamke mibü alom.”

¹⁶ Ene nis umulbain olom nisa Zerrusalem bangrirri, da nósenóp blaman elklaza wata ibü

Yesuzan nyalórr. Da módóga, i elklaza we tómbapórri Búdül Kórzyón Tóre alongaloankü.

¹⁷ Irrübazan tumziklürr, Yesu tóba 12 umulbain olmalpükü ugón tamórr. ¹⁸ I nóma alo kwarilürr, Yesu ibüka we bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: darrüpa yabükagab, minkü nótó aloda, kalma kürü wirri pamab tangdó wató küngrine.”

¹⁹ Ini bóktana umulbain olmal gyaur-gyauran ngintinóp, da i darrpan-darrpana Yesun we imtinónóp wagó, “Ia kótó kokela?”

²⁰ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Yabü 12dógabi darrpan olom asine, kubó ne tóba brred poko kankü ne nótó yanggóbóle kübüldü.* ²¹ Ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab nurrótoko, Godón Wibalómórrón Bóktana enezan bóktanda kürükwata. A Godón ngürsila sab tame ene olomdó, Pamkolpamab Olom wirri pamab tangdó nótó ingrine. Kari morroal koke ki yaril, ene oloma koke ki tómtómóle!”

Lodón Gyagüpi Amanik Alo

(Metyu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korrint 11:23-25)

²² I nóma alo koralórr, Yesu dudu brred ipadórr, akó Godón eso akyan kakóm, wa syórr yangónórr. Wa tóba umulbain olmal poko nülinóp ini bóktanpükü wagó, “Ipüdam, eloam; ini kürü bübe.”

---

* **14:20** Zu pamkolpamab gida yarilürr darrpan zurr kübüldügabi alom. Brred poko ola yanggóbóla, moba alom.

²³ Wa akó waenpükü kübül ipadórr, akó Godón eso akyan kakóm wa ibü nókyenóp. I blamana we enónóp. ²⁴ Yesu ibüka we bóktanórr wagó, “Ini kürü óe-e. Wirri arüng akyanda Godón [alkamül-koke tónggapórrón bóktan]. Sab tópkóne abün pamkolpamab morroalóm. ²⁵ Ka yabü amkoman poko byaldóla: ka sab waen myamem koke enono, kókó ene ngürrdü, ka ene küsil waen sab nóma enono Godón Kingzan Balngomóldó.”

²⁶ Da módóga, i Godón wórr we atop. Ene kakóm, i we ogobórr [Olib Pododó].

Yesu Singül Kwata Bóktanórr Wagó, Pita Sab Oya Yalpine

(Metyu 26:31-35; Luk 22:31-34; Zon 13:36-38)

²⁷ Yesu ibübóka wagó, “E kubó blamana busuane ó kürü kubó kólbanan kümngütane, zitülkus Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, ‘Ka sab sip ngabkan pam бүдүлүмүкү sómkolo, da ene sipa sab popa barsene.’† ²⁸ A kürü sab nóma kürsümüle бүдүлдүgab, ka sab wamópo yabü singül kwata Galili prrobinsdü.”

²⁹ Pita oyaka bóktan yalkomólórr wagó, “Enana i blamana kubó busurre, ka marü kokean mingüto!”

³⁰ Yesu Pitaka we bóktanórr wagó, “Ka marü amkoman poko ayaldóla: siman karrakarra póyaea ini irrüb nis münüm bóktan küsil nóma

---

14:24 Bazeb Tonarr 24:8; Zerremaea 31:31-34 † **14:27** sip ngabkan pam wa Yesunbóka apónda, sip wa Yesun mamooan pamkolpambóka apónda. **14:27** Zekarreaa 13:7 **14:28** Metyu 28:16

yarile, da ma kalma aüd münüm kalpino igó, ma kürübóka umul-kókla.”

³¹ Pita oyaka wirri arüangi we bóktanórr wagó, “Ka kubó igó poko kokean bóktono, ka marübóka umul-kókla. Kürü mankü nurrótók ta taia!” Akó blaman umulbain olmala ta inzan bóktan kwarilürr.

*Yesu Getsemanim Tóre Ekorr
(Metyu 26:36-46; Luk 22:39-46)*

³² I we ogobórr darrü bwób, ngi Getsemani. Yesu we bóktanórr tóba umulbain olmaldó wagó, “E ae bobrra, kazan tórem kaindóla.”

³³ Wa tóba aüd umulbain olmal yazebórr, Pita, Zeims, akó Zon. Yesun bübdü wirri gyaur akó müp gyagüpitótóka we togobórr. ³⁴ Da wa ibüka we bóktanórr wagó, “Kürü moboküpdü kari gyaura koke kuri tübangrine, wamaka ka бүдүлүм kaindóla. E ae bobrra, da dakla aerr koralón.”

³⁵ Wa karianbóka küór amanórr, we simbal-kalórr tüpdü, da tóre inzan ekorr wagó, wa ne gaodó nóma yarile, wa ene tonarrdó inzan wirri kolaedó koke wame. ³⁶ Wagó, “Ba, kürü Ab. Blaman elklaza marüka popadanako. Kürü ini wirri azidüdüma ódódgu.‡ A kürü ubia koke ki tómbapó, a wa marü ubie.”

³⁷ Yesu we tolkomólórr, ó wa tóba aüd umulbain olmal utüdi tómrónóp. Wa Pitaka bóktanórr wagó, “Saemon, ma ia utla? Ma ia gaodó koke namüla aerróm darrpan abüs küp ngarkwatóm? ³⁸ E dakla wazilülün ó dakla tóre

---

‡ **14:36** kürü ini wirri azidüdüma ódódgu, Grrik bóktan opor igósa: Ma ini kübül sipa kürükagab.

okolón, igósüm darrü klama yabü kolae tonarr tómbapónóm koke ki nolngomólnónóm. Yabü samuan ubi asine, büban ma arüng babula.”

³⁹ Yesu akó we wamórr dadan pokodó tórem. Wa akó dadan bóktan poko we bóktanórr. ⁴⁰ Wa nis ngim nóma tolkomólórr tóba aüd umulbain olmaldó, wa akó ibü utüdi tómrónóp, zitülkus ibü uta barüm yarilürr; tibiób ilküp kokean nomgolóp. I umul koke kwarilürr, i nadü poko ki bóktórrre Yesuka.

⁴¹ Wa akó aüd ngim nóma tolkomólórr, wa ibüka we bóktanórr wagó, “E wata ia utakla akó ngón ngabagóndakla? Gaodóma! Ene abüs küp kuri semrróne! Ngakónam, i errkyadan kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, kolae tonarr pamab tangdó angrindako. ⁴² Bazeb, mi nau! Ngakónam, ene pam módóga, kürü kubó wirri pamab tangdó nótó küngrine!”

Yesun Gazirr Pama Amigóp

(Metyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Zon 18:3-12)

⁴³ Yesu wata tóba umulbain olmaldózan bóktan yarilürr, Zudas, darrü ene 12 umulbain olmaldógab, ugón tübzilürr wirri gazirr pam ngoropükü, tibiób gazirr turrik akó kubidampükü, Yesun amiógüm. Wirri prrist, Mosesón gida umulbain pam, akó [balngomól byarmarr pama] ibü zirrnápónóp. ⁴⁴ Oya wirri pamab tangdó nótó ingrine, wa ngaen-gógópan umul ninóp wagó, “Ka ne nadü olom ipruko, da módóga, ene olom. Oya amigamke, we elngomólamke ngakankü.”

⁴⁵ Zudas wata dümdüman we wamórr Yesuka. Oyabóka wagó, “Umulbain Pam!” da oya we

iprükürr. ⁴⁶ Da módóga, ene gazirr pama Yesun tange karrkukus we amigóp. ⁴⁷ Darrpan oloma, ola nótó zamngól yarilürr, tóba gazirr turrik ir-ruanórr, da singüldü prristan leba zaget paman güblang we itülürr. ⁴⁸ Yesu ibüka we bóktanórr wagó, “E wa gazirr turrik a kubidampükü kürü amiógüm togoba, wamaka ka gazirr-gazirr gómól pamla?§ ⁴⁹ Blaman ngürrzan ka go yenkü umul bain namülnürrü [Godón Gyabi Müótan] kal akólórrón pul basirrdü, da e ma kürü koke kümigarre. Da taia, Godón Wibalómórrón Bóktana kürükwata inzan küpüm ki bai.”

⁵⁰ Da módóga, blaman umulbain olmala oya ola amgütóp, da i we busuóp.

⁵¹ Darrpan küsil pama Yesuka solkwat akyalórr. Wa popa mórrkenyórr poko baterrón yarilürr. Gazirr pamab ubi oya amiógüm yarilürr, ⁵² da wa we busorr, kakapur, ó mórrkenyórr poko kakota amgatórr.

Yesun Wirri Pamdó Idüdóp

(Metyu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Zon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Ene pama Yesun we idüdóp kókó wirri müótüdü, singüldü prrista ne ngyabelórr. Ene pokodó, blaman wirri prrist akó balngomól byarrmarr pam akó Mosesón gida umulbain pama we kwób bazelórr Yesun kotóm ainüm.

⁵⁴ Pita ibü solodó barrkyanan kan akyalórr, da tai singüldü prristan kal akólórrón pul basirrdü

---

§ **14:48** gazirr-gazirr gómól pam: Grrrik bóktan oporan darrü küp módóga, Rrom pamdó bóka bamgün gazirr pam. **14:49** Luk 19:47; 21:37

we bangrinürr. Wa we mórran-mórran bainürr, Godón Gyabi Müót ngakan pampükü. Wa tüób urdü güb boklam yarilürr. ⁵⁵ Wirri prrist akó blaman Zu balngomól byarrmarr pama* kúp amkün koralórr Yesun бүдүлүмүкү amkalóm. Da i darrü kúp koke esenóp. ⁵⁶ Zitülkus módóga, abün pamkolpama obae bóktan oyakwata we бүдүррат кварилүрр, da ibü bóktan darrpan tonarr koke kwarilürr.

⁵⁷ Akó ngibürr pama we bórranglórr obae bóktan бүдүрратóm oyakwata wagó, ⁵⁸ “Ki oya igó arrkruóp wagó, ‘Ka sab ini Godón Gyabi Müót ilgüto, pama ne kla elóp. Aüd ngürr kugupidü, ka sab darrü müót elo, pama koke ne kla elóp.’ ” ⁵⁹ Ibü bóktan inikwata ta akó inzan, darrpan tonarr koke kwarilürr.

⁶⁰ Singüldü prrista we zamngólórr blaman pamkolpamab aodó, da Yesun amtin bóktan poko we imtinürr wagó, “Marü ia alkomól bóktan babula, ini pama marükwata ne poko bóktandako?”

⁶¹ Da Yesu ma piküp bain yarilürr ó wa darrü poko koke bóktanórr. Singüldü prrista akó oya imtinürr wagó, “Ki ne Godón [ótókdakla], ia ma tai oya Olomla, ene [Kerriso]?”

⁶² Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “Ka módógla. E sab kürü kósenane, Pamkolpamab Olom nótókla, mórrande wirri pabodó, Wirri Arüng Godón tutul tangdó, ó pülpül pokopükü tótókde kwitüdügab!”

---

* **14:55** Blaman Zu pamkolpamab balngomól byarrmarr pamab kwóbbazen, oya ngi módóga Grrik bóktane: Sanhedrin. **14:58** Zon 2:9 **14:62** Daniel 7:13

⁶³ Singüldü prrista tóba tumum mórrkenyórr we atürrürr ngürsilanme akó we bóktanórr wagó, “Mi myamem darrü oloman bóktan koke arrkrrurre oyakwata. ⁶⁴ E oya kolae bóktan kuri barrkrrua: wa Godón ngi kuri kulaine! Yabü gyagüpitótók ia negako?”

I blamana igó bóktónóp wagó, “Wa kolae tónggapónórr! Wa ngarkwatódóma бүдүлүм!”

⁶⁵ Ngibürr pamkolpama oya gwerr atóng we bókyenóp, ó i oya ilküp nis mórrkenyórr poko-e nganolop, da tibiób tangkubidame we emkalnóp. I oya we imtinóp wagó, “Ma ne amkoman prropet nóma namulo, ma kibüka kóbó tópta: marü ia nótó mómkóle?” Godón Gyabi Müót ngakan pama oya ipüdóp, da we emkólóp tibiób tang o-e taptap kwata.

Pita Yesun Yalpinürr

(Metyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Zon 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pita wata kal akólórrón pul basirrdü yarilürr, darrpan Singüldü prristan zaget ngul oloma nóma katókórr. ⁶⁷ Wa Pitan nóma es-enórr, güb boklamde, wa oyaka dümdüman we yazilürr, da bóktanórr wagó, “Ma ta Yesükü asi namülnürrü, ene Nazaret olom!”

⁶⁸ A Pita we balpinürr wagó, “Ka umul-kókla ma wa ia laró poko bóktandóla. Ka marü bóktan amzyatóm nabe kaindóla.” Da wa we wamórr kwatódó. Ene pokodó, karrakarra póyaea we bóktanórr.

⁶⁹ Zaget ngul oloma oya we esenórr, akó we arükürr dadan bóktan ibüka, nidi bórrang kwarilürr wagó, “Ene pam darrü módóga, oya umulbain olom!” ⁷⁰ Pita akó balpinürr.

Wirri ngarkwat babul, ola nidi bórranglórr Pitaka we bóktónóp wagó, “Amkoman, ma darrü módóglá, zitülkus ma Galili olomla.”

⁷¹ Da módóga, Pita we bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: kürü God ki kómórr, ka ne obae nóma namulo. Ka amkoman umul-kókla e ne pambóka apóndakla!”

⁷² Tai ene pokoandó, karrakarra póyaea akó we bóktanórr, da Pitan ugón ngambangólórr, oya Yesu ngaen-gógópan ne poko yalórr wagó, “Karrakarra póyaea nis münüm bóktan kúsil yarile, ma kubó aüd münüm ugón kalpino magó, ma kürübóka umul-kókla.” Da wa we yón sabinürr.

15

*Yesu Paelatón Obzek Kwata Zamngólórr
(Metyu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Zon 18:28-38)*

¹ Irrbianande, wirri prrista, [balngomól byarmarr pam] akó Mosesón gida umulbain pampükü, blaman Zu balngomól byarmarr pam nidi kwarilürr, tibiób bóktan we ingrinóp, da i Yesun sye-i amarükóp, we idüadó, Paelatón* tangdó we ingrinóp. ² Paelat oya imtinürr wagó, “Ia ma Zu pamkolpamab King módóglá?”

---

* **15:1** Paelat Zudia akó [Samarria] prrobins alngomól pam yarilürr. Wa Rrom pam yarilürr.

Yesu oya bóktan we yalkomólórr wagó, “Ma kuri bóktóna.”

³ Wirri prrista Yesun abün kotóm ain bóktan aman koralórr. ⁴ Paelat akó oya imtinürr wagó, “Turrkruru, i abün bóktan amarrudako marükwata, ma ne elklaza tómbapón namülnürrü. Ia ma bóktan koke yalkomolo?”

⁵ Yesu myamem bóktan koke yalkomólórr, da Paelat igósidi abün gyagüpitótók yazebórr.

Yesu Tóba Búdül Bóktan Ipadórr

(Metyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Zon 18:39-19:16)

⁶ Bókam tumtum ngarkwatódó, [Búdül Kórzyón Tóredó], Paelat darrpan tümün müótüdü pam bobarr irrualórr, pamkolpama noanbókamóm ato koralórr arruanóm. ⁷ Ene ngürrdü, darrü pam asi yarilürr, oya ngi Barrabas. Wa tümün müótüdü yarilürr ngibürr kolae gazirr pampükü, Rrom pam nidi büdülümpükü okrralórr gazirr kugupidü Rrom pampükü. ⁸ Pamkolpamab ngoroa nóma kwób tóbazelórr Paelatón amtinüm ibü ubi apadóm bobarrzan, ⁹ Paelat ibü nümtinóp wagó, “Ia ka Zu pamkolpamab King irruno yabünkü?” ¹⁰ Wa emzyatórr igó, wirri prrista Yesun igósidi ekyenóp, zitülkus ibü gyagüp kolaea ekrranórr, zitülkus abün pamkolpama Yesuka atan kwarilürr.

¹¹ Da wirri prrista pamkolpamab ngoro we nilóp Paelatón ayalóm Barrabasón tümün

müötüdügabi arruanóm. ¹² Paelat akó pamkolpam we nümtinóp wagó, “Ia ka dama oya ia yangono, e ne olom ngiliandakla Zu pamkolpamab Kingbóka?”

¹³ Pamkolpama we górrgónóp wagó, “Oya krrosdó emngyelam!”

¹⁴ Paelat ibü nümtinóp wagó, “Iade? Wa ia tai laró kolae tónggapónórr?”

Da pamkolpama wata wirri taegwarróm we inóp wagó, “Krrrosdó emngyelam!”

¹⁵ Paelatón ubi yarilürr pamkolpamab ngoroab gyagüpitótók morroal ainüm, da wa Barrabaşón ibünkü we irruanórr tümün müötüdügabi. Da wa gazirr pam we nilóp Yesun kus pokopükü sye-i† ailüm. Olgabi wa oya ngibürr gazirr pamab tangdó ingrinürr krrrosdó amngyelóm.

*Gazirr Pama Yesun [Tiz Yangónóp]
(Metyu 27:27-31; Zon 19:2-3)*

¹⁶ Paelatón gazirr pama Yesun we idüdóp Paelatón wirri müótan kal akólórrón pul basirrdü. I tibiób blaman kamdal we ngibaunóp darrpan pokodó kwób bazenóm. ¹⁷ I Yesun ilulu óé-óé mórrkenyórr tupo ngarkwat we atenóp, akó oya singül müóngdur we elóp tórez-tórez nugup tizi, da oya singüldü we emngyelóp. ¹⁸ I oya we yagürnóp, amkoman moboküpi koke, a i oya tiz yangónónóp wagó, “Ma wirri kokrrap ki

---

† **15:15** kus pokopükü sye lar sopae-e tónggapórrón syea, kalmitzan aelórrón, pepeamdó kus poko akyarrón. Kolae tonarr tómbapón pam, ibü akrran klama. Mórrke-mórrke módóga: whip ó flog.

ngyaben namüla, Zu pamkolpamab king!”‡ 19 Da i oya singül emkálnóp tupuru-i akó oya gwerr atógnóp, da i tibiób wakósingül we nümgingünóp akó tibiób singül we tüp elókóp oya agürüm. 20 Ibü nóma blakónórr oya tizangóna, da i oya ene ilulu óe-óe mórrkenyórr we ininóp, ama akó tóba mórrkenyórr oya we amelóp. Da i oya krrosdó amngyelóm we idüdóp.

Yesun Krrosdó Emngyelóp

(Metyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Zon 19:17-27)

21 I nóma ogoblórr, kwat-kwat i Saemonkü basenóp, darrü Saerrin wirri basirr pam, Aleksandórr a Rrupus, ibü ab, wa Zerrusalem wirri basirrdüzan bangrilürr madmad kabledógab. Oya Paelatón gazirr pama arüng-arüng we zirrapónóp Yesun krros bügasilüm. 22 Da ene gazirr pama Yesun we idüdóp darrü pokodó, ngi Golgota, oya küp módóga: “Singül Kakan Bwób Poko.”§ 23 Ene pokodó, i oya waen akyanóm kain koralórr, mirr* yarrisarri apórrón. Da Yesu koke enónórr. 24-25 Irrbi abüs 9 ngarkwat nóma yarilürr, Paelatón gazirr pama Yesun krrosdó we emngyelóp. Ene kakóm, i tibiób ngipükü nugup poko aman kwarilürr pam basenóm wa, Yesun mórrkenyórr poko nidi ki yazebrre. Inzan kwata

---

‡ 15:18 Ene tonarrdó, Zu kinga ilulu óe-óe mórrkenyórr ó gold müóngdur püti bain koralórr. 15:21 Rrom 16:13 § 15:22 Aprrapórr ini pokoan ngi Singül Kakan Bwób Poko yarilürr, zitülkus podo yarilürr singül kak obzeksyókpükü. * 15:23 mirr nugupdügab morroal ilang idia. Ene tonarr, mirr büb azid zao-zao ain kla yarilürr. Mórrke-mórrke módóga: myrrh.

i oya mórrkenyórr we arrgrrütóp tibióbkü.
²⁶ Yesun sisingül darrü bóktan opor wialómóp oyakwata, oya ne bóktana бүдүлдү ingrinürr wagó, “Ini wa Zu pamkolpamab Kinge.” ²⁷ Da ene pokodó, i ta nis gazirr-gazirr gómól pam nis tibiób krrosdó nómgyelóp Yesukü, darrü oya tutul kwata, darrü oya banól kwata.†

²⁹ Pamkolpama nidi bórrgrrat-tórrgrrat kwar-ilürr, oya kle-kle yalnónóp. Tibiób singül búngapnóp igó bóktankü wagó, “Oyo, ma módóglá, [Godón Gyabi Müót] nótó ki ilgüte akó ma aüd ngürr kugupidü ki ela! ³⁰ Ma krrosdógab ugó tibi akó moba kóbó zid bai!”

³¹ Dadan ngarkwatódó, wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pama Yesun we tiz yangónónóp. I tibiób darrpan-darrpandó we bóktan kwarilürr wagó, “Wa ngibürr zid bain yarilürr, da wa ma gaodó kokea tóba zid bainüm! ³² Ini [Kerriso], Isrrael King, ugó kóbó ki tibi ene krrosdógab, da mi kubó eserre, ó oya amkoman kubó igósidi yangurre!”

Ene gómól pam nisa, Yesun kabe-kabe tibiób krrosdó amngyelórrón nidi namülnürri, oya ta inzan kle-kle yalnórri.

Yesu Nurrótókórr
(Metyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Zon 19:28-30)

15:24-25 Wórr Pebá 22:18 † **15:27** Abün Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó atang opor 28 babula. Wata ngibürrdü asine. Igó bóktanda wagó, “Akó Godón Wialómórrón Bóktana küppükü bainürr wagó, ‘I oya igó ngakónóp wagó, wa gida amgün pama.’ ” (Luke 22:37) **15:27** Aesaya 53:12

³³ Abüs singülküp nóma semrranórr, tümüna dudu bwób ngaslaorr. Ene tümüna aüd abüs küp ngarkwatóm wamórr. ³⁴ Abüs aüd küp ngarkwat nóma semrranórr simam, Yesu wirri gyagüpi we taegwarr apónórr wagó, “*Elo-i, Elo-i, lama sabagtani?*” Oya küp módóga: “Kürü God, kürü God, ma kürü iade kolkomóla kólbanan?”

³⁵ Ngibürr kolpama ibükagab, ola nidi bórrang kwarilürr, oya bóktan nóma barrkrrurr, da we bóktónóp wagó, “Arrkrruam, wa Ilaezan‡ nyaunda!” ³⁶ Darrüpa busorr, mórrkenyórr pokozan klaſ muran waendó yanggóbólórr, da aul pepeamdó amrókórr. Yesun ausüm we ekyanórr, da we bóktanórr pamkolpamdó wagó, “Kubó, mi kya kóbó ngakónónóm, Ilaeza ia kubó tame oya ini krrosdógabi alkumilüm!”

³⁷ Yesu wirri taegwarre tóba dómdóm ngón we semanórr akó we nurrótókórr.

³⁸ Godón Gyabi Müót kugupidü ne wirri adrratórrón mórrkenyórra* olean yarilürr, tebe aodó nis ór we bangónórr, tai kwitüdügabi kókó tüp. ³⁹ Gazirr pamab kopo ngakan wirri pam,†

15:34 Wórr Peba 22:1 ‡ **15:35** Ilaeza: Ibruru bóktane ini ngian gyagüp darrpan tonarrea elo-i. § **15:36** mórrkenyórr pokozan kla, Mórrke-mórrke módóga: sponge. Kübül akó spun bagul klama. * **15:38** Ene wirri adrratórrón mórrkenyórra Godón Gyabi Müótan Amkoman Gyabian Bwób ngarkwat angrinda (Mórrke-mórrke módóga: Holy of Holiest). Wata singüldü prrista kubó tebe bangrile ene pokodó darrpan mün blaman pailzan. **15:38** Bazeb Tonarr 26:31-33 † **15:39** Gazirr pamab kopo ngakan wirri pama 80 o 100 gazirr pam ngabkan yarilürr. Mórrke-mórrke módóga: centurion.

Yesun obzek kwata nótó zamngól yarilürr, wa esenórr wagó, Yesu inzan nurrótókórr. Da wa bóktanórr wagó, “Amkoman, ini pam wata Godón Olom yaril!”

⁴⁰ Ene pokodó ngibürr kola barrkyanan kandógabi azil kwarilürr. Inkü we kol koralórr: Merri Magdalin, Merri, kari Zeims akó Zosep ibü aip nótó warilürr, akó Salome. ⁴¹ I Yesun mamooan akó tangamtin kwarilürr, wa Galilim nóma yarilürr. Abün kol akó asi kwarilürr; i usakü togobórr ama Zerrusalem.

Yesun Gapókdó Ingrinürr

(Metyu 27:57-61; Luk 23:50-56; Zon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Simaman nóma yarilürr, Zosep, Arrimatia wirri basirr pam, ugón tübzilürr. Wa darrü Zu pamkolpamab balngomól byarrmarr pam yarilürr, da pamkolpama oya morroal angón koralórr. Wa tüób Godón Kingzan Balngomól akyan yarilürr. Ene dómdóm elklaza tómbapón ngürr‡ yarilürr, darrü ngürr ama [Sabad] ki yarile. Zosep gum-koke we wamórr Paelatka Yesun бүдүл бүбүм atom. ⁴⁴ Paelat arrkürürr wa nóma arrkürürr wagó, Yesu kuri nurrótóke. Wa tóba gazirr pamab kopo ngakan wirri pam nyaunürr, ó wa oya imtinürr wagó, “Ia Yesu kuraian nurrótóke?” ⁴⁵ Gazirr pamab kopo ngakan wirri pama bóktan we yalkomólórr wagó, “Ó, wa kuraian nurrótóke.” Da Paelat Zosepón we yalórr wagó, “Taia, ma kubó Yesun бүбү ipadke.” ⁴⁶ Zosep wirri darrem baeb

---

15:40 Luk 8:2-3 ‡ **15:42-43** Sabadankü elklaza tómbapón ngürr Prraede ngürr yarilürr.

mórrkenyórr amiógürr, Yesun бүб krrosdógabi ilkumilürr, da oya бүб we errgótanórr ene mórrkenyórr. Ene kakóm, wa gapókdó we ingrinürr. Ene gapók karrkukus ingülküpdü alüngürrün yarilürr. Da wa wirri ingülküp we yanenórr, ene gapók mamtae murrausüm. ⁴⁷ Merri, Magdalin, akó Merri, Zosepón aip, ngakan namülnürr, ó i eserri Yesun бүб ne ingrinürr.

16

Yesun Búdöldügab Irsümülürr

(Metyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Zon 20:1-10)

¹ [Sabada] nóma blakónórr, abüsa nóma bótaolórr, Merri Magdalin, Merri, Zeimsün aip nótó warilürr, akó Salome morroal ilang elk-laza bumigóp gapókdó tótókóm Yesun бүбдү akanóm. ² Udaian ngaen-gógópan ngürrdü,* irrbianande, abüsa nóma tübanikürr, ene dadan kola we ogobórr gapókdó. ³ Kwat-kwat tibiób we bamtinóp wagó, “Ini ingülküp ia kubó nótó amaike mibünkü ene gapók mamtaedógab?” ⁴ I nóma yazilóp gapókdó, ene ingülküp anerrón yarilürr mamtaedógabi. (Ene kari ingülküp ta koke yarilürr.) ⁵ I gapókdó nóma barrbünürr, i küsil pam esenóp mórrrande ibü tutul kwata, gabülpli mórrkenyórr baterrón. I kari gübarirr koke aengóp.

⁶ Ene pama ibüka we bóktanórr wagó, “E arrkürrgu! E Yesun amkündakla, ene Nazarret olom krrosdó noan emngyelóp. Wa aini babula!

---

* **16:2** udaian ngaen-gógópan ngürr Sande ngürr yarilürr.

Oya kuri irsümüle! Ene poko ngakónam, oya бүб ne angrirrүн yarilürr. ⁷ Da errkyadan ugó bako. E umulbain olmal akó Pita umul-umulan ngintinamke magó, ‘Wa Galili tótókdase yabü singül kwata. E kubó oya ola esenane, wa yabü tüöbzan nilóp.’ ”

⁸ I gum tórrngón akó gübarirr aengkü we busuóp gapókdógab. I darrü pamdó koke bóktónóp kwat-kwat, zitülkus i gum koralórr.

*Yesu Okaka Tübyónürr Merri Magdalinka
(Metyu 28:9-10; Zon 20:11-18)*

⁹ Yesu бүдүлдүgab nóma türsümülürr udaian ngaen-gógópan ngürrdü, irrbianande, wa ngaen-gógópan Merri Magdalinka okaka tübyónürr. We koldó wa 7 kolae samu noakagabi amanórr. ¹⁰ Wa we natókórr, Yesun ngibürr gómdamal we nüzazilóp, i nóma yón gyaur akó yón kwarilürr. ¹¹ Wagó, “Yesu arróla. Ka oya esena!” Da i oya amkoman koke wangunóp.

*Yesu Okaka Tübyónürr Tóba Nis Umulbain
Olom Nisdü
(Luk 24:13-35)*

¹² Ene solkwat, Yesu akó darrü obzeke okaka tübyónürr tóba nis umulbain olom nisdü, kwat-kwat i nóma aurnürrima darrü bwóbdü. ¹³ I nóma alkomórr, ngibürr umulbain olmal nüzazilóp, da ibü amkoman koke nangunóp.

*Yesu 11 Umulbain Olmaldó Okaka Tübyónürr
(Metyu 28:16-20; Luk 24:36-49; Zon 20:19-23;
Apostolab Tórrmen 1:6-8)*

14 Yesu akó dómdóm we okaka tübyónürr tóba 11 umulbain olmaldó, i nóma alo kwarilürr. Wa ibü nagóp, zitülkus ibü amkoman bangun babul yarilürr, akó ibü moboküp kari karrkukus koke koralórr ibü amkoman angunüm oya nidi esenóp arrólde. 15 Wa ibüka bóktanórr wagó, “E ugó ogob, bwób-bwób, blaman pamkolpamdó kürükwata Morroal Bóktan amgolkü. 16 Sab Morroal Bóktan amkoman nótó yangune akó [baptaes nótó baine], God oya zid ine. Akó obae nótó yangune, God oya zaz ine akó [kolaean darrem] ekyene. 17 Ne pamkolpama Morroal Bóktan amkoman yangurre, God ibü sab arüng nókyerre wirri [arüng tonarr] tómbapónóm. Kürü ngidü i sab kolae samu aman kwarile ó i akó sab küsil bóktane bóktan kwarile, i koke ne bóktan umul bainóp. 18 I gwar nóma emorre akó i darrü kolae kla nóma enórre, ibü koke kolae nirre. I tibiób tang azid olomdó nóma emelórre, azida blakóne.”

God Yesun Sipadórr Kwitüdü

(Luk 24:50-53; Apostolab Tórrmen 1:9-11)

19 Lod Yesun bóktana nóma blakónórr tóba umulbain olmaldó, ene kakóm God oya we sipadórr kwitüdü. Ene pokodó, wa wirri pa-bodó, Godón tutul tangdó we mórran-mórran bainürr. 20 Oya umulbain olmala we ogoblórr bwób-bwób, Morroal Bóktan amgolkü. Yesu ibü zaget kugupidü asi yarilürr. Wa umul-kók tórrmen tómbapón yarilürr tóba umulbain olmalab bóktan arüng bütanóm.

Mak 16:20

xcix

Mak 16:20

Makón Peba aini blakónda.

Godón Buk
Portions of the Holy Bible in the Gizrra language of
Western Province, Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Gizrra long Niugini

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gizrra

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-07-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 Jul 2024 from source files dated 1 Jul 2024

d83b2e14-c797-5499-b582-de63912ac614